

Ion TĂBĂRȚĂ
Veaceslav IONIȚĂ

Evaluarea și monitorizarea inițiativelor Guvernului Republicii Moldova pentru a îmbunătăți climatul de afaceri în anul 2017

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Organizația Obștească Promo-LEX este un ONG public, ce urmărește principiile democrației participative, monitorizează și identifică cazurile de încălcare a drepturilor omului în Moldova, Promo-LEX este una dintre cele mai importante organizații de monitorizare a reformelor judiciare și conduce astăzi platforma ONG-urilor din Moldova ale Forumului Parteneriatului Estic. Web: www.promolex.md

Congresul autorităților locale și regionale din Moldova (CALM) este cea mai mare și cea mai reprezentativă asociație a autorităților locale și regionale din țara noastră. Aceasta oferă consultanță juridică, fiscală, și tehnică în scopul susținerii autonomiei fiscale locale și a descentralizării. CALM reprezintă 700 de autorități publice locale, în calitate de membri cu drepturi depline din cele 898 existente în Moldova. Web: www.calm.md

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Această publicație este realizată de IDIS “Viitorul” cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est-Europene sau a Guvernului Suediei.

**Sweden
Sverige**

Cuprins

Abrevieri.....	5
Sumar executiv	6
1. Climatul de afaceri în Republica Moldova.....	7
2. Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare	13
3. Acordul de Asociere. Acțiunile Guvernului pentru a îmbunătăți climatul de afaceri	22
4. Alte inițiative ale Guvernului pentru îmbunătățirea climatului de afaceri.....	29
Concluzii și recomandări.....	34

Abrevieri

AA	– Acordul de Asociere
AEE	– Agenția pentru Eficiență Energetică
ANRE	– Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
APP	– Agenția Proprietății Publice
BEI	– Banca Europeană de Investiții
BERD	– Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
CIR	– Centrul de Implementare a Reformelor
CNA	– Centrul National Anticorupție
CNAM	– Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	– Casa Națională de Asigurări Sociale
CNPF	– Comisia Națională a Pieței Financiare
CSM	– Consiliul Superior al Magistraturii
DCFTA	– Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
INES	– Institutul Național pentru Energie Sustenabilă
ISD	– Investiții Străine Directe
ISM	– Institutul de Standardizare din Moldova
MAEIE	– Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI	– Ministerul Afacerilor Interne
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii
MF	– Ministerul Finanțelor
MJ	– Ministerul Justiției
MSMPS	– Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
PDM	– Partidul Democrat din Moldova
PIB	– Produsul Intern Brut
RM	– Republica Moldova
SIDA	– Agenția Suedeză pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare
SIS	– Serviciul de Informații și Securitate
SUA	– Statele Unite ale Americii
UE	– Uniunea Europeană

Sumar executiv

Mediul de afaceri este un termen care se referă la o varietate de activități agricole, industriale sau din domeniul serviciilor realizate de diverși agenți economici. Mediul de afaceri reprezintă totalitatea condițiilor în care agenții economici își desfășoară activitatea. Complexitatea societăților moderne democratice se bazează pe competitivitate și transparență, cu reguli clare de joc pentru toată lumea. Aceste valori democratice sunt factori determinanți pentru creșterea economică a oricărei societăți democratice.

O societate democratică implică intrinsec existența libertăților economice, care sunt premisele existenței pe piață a unui număr mare de competitori, ceea ce conduce, în mod normal, la crearea unui mediu concurențial sănătos și la dezvoltarea capacității de a performa și de a fi competitiv economic. Un sistem democratic induce un grad de încredere sporit pentru investitori, atât interni, cât și externi, deoarece aceștia se simt protejați de posibilitatea de a fi victimele unor abuzuri din partea autorităților. În țările cu o democrație consolidată, mediul de afaceri are posibilitatea de a participa activ la consultări legate de stabilirea liniilor definitorii ale politicilor economice.

În conformitate cu Constituția, Republica Moldova își propune să fie un stat democratic în care toate libertățile și valorile democratice sunt respectate și asigurate. Modelul de stat democratic european este cel pe care își propune să-l edifice pentru societatea moldovenească factorii decidenți din Republica Moldova. Interesul național al Republicii Moldova reiese din aprofundarea și consolidarea relațiilor cu Uniunea Europeană, cu finalitatea organică și firească de a se integra în UE.

Acordul de Asociere semnat de Republica Moldova cu Uniunea Europeană,¹ la 27 iunie 2014, are drept

scop aprofundarea relațiilor cu UE și transformarea continuă a statului nostru într-o țară europeană modernă. Implementarea părții economice a Acordului de Asociere – Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) – va reduce barierele în calea comerțului între UE și Republica Moldova, contribuind astfel la creșterea economiei țării noastre. Modernizarea economică a Republicii Moldova este vitală pentru integrarea ei politică în Uniunea Europeană.

Uniunea Europeană duce o politică de consolidare a competitivității industriale și a întreprinderilor europene. Totodată, UE promovează crearea de locuri de muncă și creșterea economică prin crearea unui mediu de afaceri favorabil tuturor, în special întreprinderilor mici și industriei producătoare. Implementând Acordul de Asociere, Republica Moldova va crea un mediu de afaceri favorabil tuturor agențiilor economice.

Policy Monitoring Report este structurat reieșind din faptul ce acțiuni a întreprins Guvernul Republicii Moldova, în anul 2017, pentru a implementa Acordul de Asociere la capitolul îmbunătățirii climatului de afaceri în țara noastră. După o scurtă radiografiere a climatului de afaceri în Republica Moldova, în raport sunt prezentate acțiunile guvernului pentru realizarea Foii de parcurs privind agenda de reforme prioritare și implementarea Acordului de Asociere, dar și unele acțiuni ale executivului care nu au fost convenite cu UE, însă care au provocat controverse în societatea moldovenească și stupoare în rândurile partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova.

Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.
1812p. / <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>

¹ Acord de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei

1. Climatul de afaceri în Republica Moldova

Consolidarea climatului de afaceri reprezintă o prioritate de dezvoltare pentru Republica Moldova. În Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”, adoptată în anul 2012² și actualizată în anul 2014,³ una dintre cele 4 probleme critice identificate este mediul de afaceri. De asemenea, una dintre prioritățile de dezvoltare ale strategiei este ameliorarea mediului de afaceri, prioritate care urmează a fi rezolvată prin îmbunătățirea condițiilor de competiție, optimizarea cadrului de reglementare și aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor.

Ratingul Republicii Moldova în clasamentele internaționale

Problemele mediului de afaceri în Republica Moldova se reflectă și în scorurile internaționale, care măsoară performanțele economice în diverse state pe plan internațional.

Astfel, potrivit Indicatorului Libertății Economice (Economic Freedom Index-2018) realizat de către centrul de cercetare american „Heritage Foundation” începând cu anul 1995, Republica Moldova se clasează pe poziția 105 (în ascensiune cu 5 poziții față de anul 2017) din 180 de țări și teritorii. Indicele libertății economice al Republicii Moldova în 2018 este de 58,4 de puncte, cu 0,4 puncte mai mult față de anul precedent. Republica Moldova face parte din categoria statelor „în mare parte nelibere”.

În ratingul regional, Republica Moldova se află pe locul 40 din 44 țări din Europa, țara noastră clasându-se doar de Federația Rusă, Belarus, Grecia și Ucraina.⁴

În clasamentul realizat în 2018, Republica Moldova și-a îmbunătățit situația la 6 indicatori, 4 s-au înrăutățit și 2 au rămas neschimbați. Republica Moldova a înregistrat progrese la dreptul de proprietate, libertatea afacerilor, plata taxelor, libertatea muncii, dar a stagnat la libertatea investițiilor și libertatea financiară și a regresat la eficiența judiciară, integritatea guvernării și drepturile de proprietate. În raport se spune că economia moldovenească rămâne vulnerabilă în fața capacității administrative slabe, a intereselor birocratice, a prețurilor la combustibili mai mari, a presiunii politice și economice ruse și a separatismului nerezolvat în regiunea transnistreană. Totodată, raportul stabilește că Republica Moldova are legi care să protejeze toate drepturile de proprietate, însă sectorul judiciar rămâne slab și nu garantează întotdeauna drepturile cetățenilor și ale investitorilor străini.⁵

În clasamentul „Doing Business 2018”, realizat de către grupul Băncii Mondiale, Republica Moldova ocupă locul 44.⁶ Reformele cadrului de reglementare au permis Republicii Moldova să avanseze în ratingul global „Doing Business” de la poziția 83 din 185 de țări în anul 2013 la poziția 44 din 190 de țări în anul 2018, țara noastră având un indice de 73% din 100% (plus 0,2 puncte procentuale în

² Moldova 2020. Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei. 49p. / http://mei.gov.md/sites/default/files/document/5990447_md_1318435_md_mol.pdf

³ Lege nr.121 din 03.07.2014 privind modificarea și completarea anexei la Legea nr.166 din 11 iulie 2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”. / <http://lex.justice.md/md/354876/>

⁴ Terry Miller, Anthony B. Kim, James M. Roberts 2018 Index of Economic Freedom. 470p. / https://www.heritage.org/index/pdf/2018/book/index_2018.pdf

⁵ Ibidem, p.298-299.

⁶ Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. A World Bank Group Flagship Report. 304p.4. / <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

comparație cu anul 2017) și situându-se între Serbia și România.⁷

Cele mai importante modificări legislative ale cadrului de reglementare care au permis avansarea Republicii Moldova în clasamentul internațional sunt:

1. Republica Moldova a îmbunătățit procesul de conectare la energia electrică pentru companiile care doresc să înceapă sau să-și dezvolte o afacere.
2. Republica Moldova a implementat și dezvoltat sistemul electronic de plată al impozitelor pentru companii, fapt ce reduce semnificativ din costurile de administrare a impozitelor suportate de către sectorul privat.
3. Au fost dezvoltate mecanisme extrajudiciare de soluționare a disputelor între agenții economici. Astfel, Republica Moldova a aprobat prin lege mecanismul de mediere voluntar a disputelor de ordin economic între subiecții economici.

Provocările mediului de afaceri

O mare provocare pentru Republica Moldova rămâne, însă, atractivitatea redusă a țării pentru investitorii străini. Statele sunt măsurate și după indicatorul Investițiilor Străine Directe (ISD), care arată mai bine decât orice alte rapoarte. În ce măsură statele sunt concurențiale și atractive, altfel spus în ce fel oamenii de afaceri se bucură de condiții optime pentru a-și atinge obiectivele de business. Republica Moldova are o performanță de atragere a ISD de aproape 10 ori mai mică decât România, dacă calculăm ISD/per capita. Criza din 2008-2009 a afectat semnificativ chiar și acest nivel scăzut de atragere a ISD. Astfel ISD în Republica Moldova au scăzut de la 12% din PIB în 2008 la doar 2,5% din PIB în 2009. Apoi ele destul de lent au început să-și revină în perioada următoare ajungând la 4,1% din PIB în 2015, însă fără o accelerare a progresului.

Comparativ cu țările Parteneriatului Estic, Republica Moldova are printre cele mai slabe performanțe

de atragere a ISD, calculat la numărul populației. Performanța Republicii Moldova este de 2 ori mai mică decât media celorlalte state ale Parteneriatului Estic, țara noastră atrăgând doar 66\$ față de indicatorul mediu de 140\$ în grupul acestor țări: 165 USD în Belarus, 365 USD în Georgia și 419 USD în Azerbaidjan.

Atragerea investițiilor străine rămâne o prioritate a Guvernului, despre care este menționat și în Strategia Națională de Atragere a Investițiilor și Promovarea exporturilor pentru 2016-2020.⁸

Rapoartele de monitorizare susținute de instituțiile UE atestă o îngrijorare sporită a partenerilor occidentali față de gradul înalt de corupție. Lipsa de integritate în sectorul judecătoresc, în sectorul public și în gestionarea activelor de stat reprezintă îngrijorări serioase față de Republica Moldova. Corupția este cea mai mare provocare pentru Republica Moldova. Dacă la mediul de afaceri, Moldova în ultimii ani a înregistrat progrese atunci la capitolul corupție, Republica Moldova conform Corruption Perception Index realizat de Transparency International,⁹ continuă să degradeze cu ritmuri alarmante. Astfel, în anul 2016, Republica Moldova a coborât până la poziția 123 din 176 comparativ cu poziția 103 din 163 din anul 2015.

Datele sondajului realizat de IDIS „Viitorul”

Datele sondajelor de opinie arată și creșterea nemulțumirii publice față de corupție printre cetățenii moldoveni. Astfel, într-un studiu elaborat de IDIS „Viitorul” în anul 2017¹⁰ sunt prezentate datele unui

⁸ Hotărâre nr.511 din 25.04.2016 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=364547>

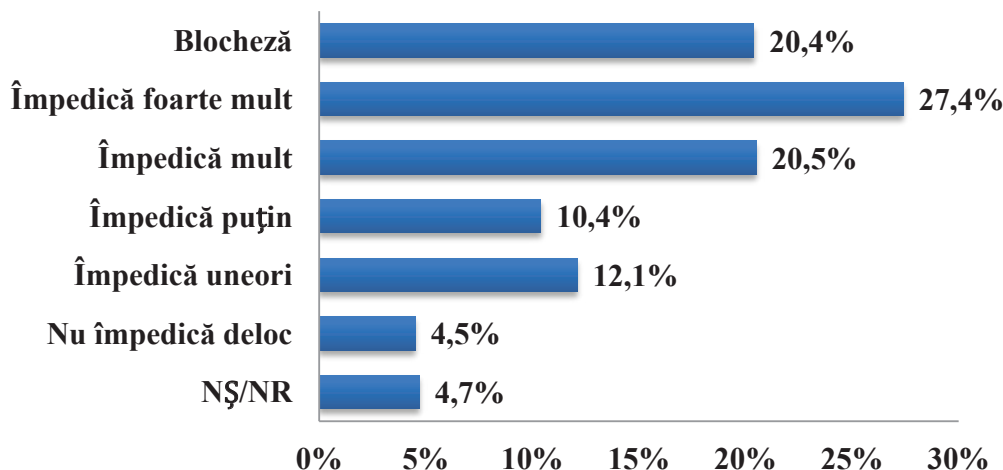
⁹ Corruption perceptions index 2016. Transparency International, 2017. 12p. / https://www.transparency.org/whatwedo/publication/corruption_perceptions_index_2016

¹⁰ Veaceslav Ioniță, Viorel Pirvan Combaterea corupției în Moldova: ce poate face business-ul? IDIS „Viitorul”, 2017. 42p. / <http://www.viitorul.org/files/library/Raport%20Corupție%20Biz%20rom.pdf>

⁷ Ibidem, p.4.

sondajul realizat de „CBS-AXA” pe problemele corupției în Republica Moldova. În conformitate cu datele sondajului, 20,4% dintre respondenții selectați din 511 întreprinderi private consideră că anume corupția blochează orice activitate economică, iar alții 47,9% consideră că fenomenul corupției îngreunează mult desfășurarea unei activități. Cu alte cuvinte aproape 70% din oamenii de afaceri consideră că fenomenul corupției influențează extrem de negativ activitatea economică. Totodată, 70% din oamenii de afaceri consideră corupția larg răspândită în Republica Moldova, iar plata mitei este un fenomen obișnuit pentru oamenii de afaceri. Mai mult decât atât 60% consideră că cu ajutorul mitei este mai simplu de rezolvat problemele.

Diagrama nr.1. În ce măsură corupția împiedică desfășurarea afacerilor în Republica Moldova

Sursa: Veaceslav Ioniță, Viorel Pîrvan *Combaterea corupției în Moldova: ce poate face business-ul?* IDIS „Viitorul”, 2017. p.8.

Fenomenul corupției este atât de omniprezent și „integrat” în viața agenților economici că ei preferă mai degrabă „să se înțeleagă” decât să intre în conflict cu funcționarii publici, chiar și atunci când au dreptate și sunt presați ilegal. Răspunsul lor este dezarmant: noi mai avem de lucrat cu ei și nu e cazul să intri în conflict.

Totodată, agenții economici consideră că și nivelul lor de integritate lasă de dorit. Astfel, 29,5% consideră că nivelul lor de integritate este foarte redus comparativ cu 23,9% care consideră că integritatea este înaltă. Opinia agenților economici despre gradul de coruptibilitate al mediului de afaceri este chiar mai negativă decât față de funcționarii publici. Astfel referitor la funcționarii publici, 26,8% consideră că au un nivel de integritate redus, iar 30,3%, că nivelul de integritate al funcționarilor este ridicat.

Diverse forme de control exercitate de autoritățile statului pot genera corupție și trafic de influență,

susțin 45,4% dintre respondenții sondajului IDIS-CBS. Cel mai des, instituțiile statului și companiile private nu sunt privite ca subiecți egali în drepturi, cu atât mai mult parteneri, chiar dacă scopul general al ambilor părți este de a crește bunăstarea țării. Contrar principiului prezumției nevinovăției, businessul este privit ca un infractor. În consecință, sistemul actual de controale de stat este axat preponderent pe măsuri punitive, aplicând sancțiuni sub orice pretext. Acest fapt este confirmat de către oamenii de afaceri, care indică expres în studiul nominalizat „dacă vine un control el trebuie să scrie ceva, chiar dacă totul e normal, el trebuie să scrie ceva”. Nu în ultimul rând, acest sistem provoacă abuzuri din partea instituțiilor publice și decizii incorecte ale funcționarilor publici. Or, legislația ambiguă permite uneori anumite interpretări „interesate” din partea autorităților investite cu funcții de control în raport cu mediul de afaceri privat. Această abordare este una greșită, or statul este în serviciul companiilor și cetățenilor. Totuși, această situație creează pentru sectorul privat o stare

de vulnerabilitate sistematică. Agenții economici trăiesc cu sentimentul culpabilității și al vinovăției, se consideră la fel de corupți ca și funcționarii publici. În opinia noastră această stare de lucruri este determinată de reglementările excesive și normele abuzive, care fac imposibile sau foarte dificile executarea lor. Drept consecință agenții economici preferă să ocolească legislația vicioasă, prin înțelegeri cu funcționarii.

Cadrul legal imperfect și birocrația

Cadrul legal imperfect, aplicarea selectivă a normelor legale stimulează mediul ideal pentru nivelul ridicat al corupției. De multe ori, proasta înțelegere a fenomenului pe care statul dorește să-l combată conduce de fapt la perpetuarea și înrădăcinarea lui. Lupta cu corupția nu trebuie să fie orientată doar prin prinderea funcționarilor corupți, dar prin înlăturarea factorilor care o stimulează și anume legislația proastă în domeniul de reglementare a businessului.

Birocrația excesivă este cea care atrage corupția în administrația publică. Corupția e mai degrabă efectul. Birocrația e cauza corupției. În sondajul realizat de IDIS „Viitorul”, oamenii de afaceri afirmă că „poate nu e vorba de atâta corupție, cât de birocrație”. În prezent, relația antreprenorilor cu administrația publică este caracterizată, în general, de proceduri greoaie, circulația anevoioasă a documentelor, termene lungi de rezolvare a demersurilor agenților economici.

Orice serviciu public presupune un șir de înregistrări, documente, certificate, chitanțe, cereri-tip, împuterniciri și anexe, evident completate, semnate, avizate și ștampilate de o mulțime de oameni. Birocrația este astăzi percepută ca forma coruptă generată de administrație, care în loc să-și îndeplinească în mod corect sarcina sa de serviciu public, folosește sistemul administrativ formalist în propriul ei folos. Soluția, până la urmă, pentru înlăturarea corupției e debirocratizarea. Or, prin reducerea birocrației și simplificarea procedurilor pentru mediul de afaceri se va eficientiza activitatea admi-

nistrației publice (din perspectiva costurilor și timpului de reacție), va crește gradul de transparență și integritate în prestarea serviciilor, contribuind totodată la creșterea gradului de satisfacție al beneficiarilor serviciilor publice.

Achizițiile publice

Pornind de la faptul că achizițiile publice presupun utilizarea banilor publici, iar lucrările, serviciile prestate și bunurile procurate sunt de interes public, se impune o transparență maximă a procedurilor și rezultatelor achizițiilor publice, însă sistemul de achiziții existent în Republica Moldova nu livrează pentru business modele care să inspire comportament de integritate și criterii obiective. Reprezentanții mediului de afaceri privat consideră că procesul achizițiilor publice este extrem de politizat/corupt, doar cei afiliați politic pot câștiga concursurile/licitațiile publice și încheia contracte „generoase” cu sectorul public. Cele mai des utilizate scheme de fraudare a achizițiilor publice sunt:

- Firmele favorizate practică prețuri inițiale mici pentru că știu că vor exista acte adiționale pentru așa-zise lucrări ce nu pot fi prevăzute. În mod ilegal actele adiționale cresc de câteva ori valoarea inițială a contractului;
- Divizarea achizițiilor – contrar cadrului legal, unele autorități contractante practică achiziționarea bunurilor, serviciilor și lucrărilor în cantități mici, pentru a evita utilizarea metodelor competitive, a se eschiva de la aprobări suplimentare. Astfel, ei „micșorează riscul” de atribuire a contractului altui agent economic, decât cel „preferat”;
- Excluderea operatorilor economici calificați din competiție prin limitarea accesului la informație, termenul restrâns de depunere a ofertelor, aplicarea unor proceduri de precalificare nejustificate, nepublicarea adecvată a invitațiilor, complicarea la maxim a procedurii de achiziționare, a caietului de sarcini etc.;
- Stabilirea criteriilor licitației (a caietului de sarcini) în funcție de particularitățile unei anumite firme;

- Furnizarea de informații despre ofertele competitorilor către firma care se dorește a fi favorizată;
- Înțelegeri cu privire la recepția lucrărilor, chiar dacă acestea au defecte grave;
- Impunerea sub-contractanților, sub-antreprenorilor și furnizorilor pentru o firmă care a câștigat corect un contract.

Ministerul Finanțelor accelerează în acest moment implementarea sistemului electronic de achiziții. Sistemul de e-Achiziții va utiliza o bază de date centrală, care va fi gestionată de Agenția Achiziții Publice, iar conexiunea și interconectarea dintre participanți vor fi efectuate prin intermediul companiilor private care vor dori să presteze servicii de platformă. În rezultat, participanții la licitații, dar și publicul larg va putea obține o informație deplină nu doar despre câștigătorii concursurilor, dar și despre ceilalți participanți, despre cantitățile procurate, suma contractelor semnate, alte informații. Întreaga procedură de achiziții publice va fi realizată on-line, iar participanții la proceduri vor utiliza doar semnătura electronică. De asemenea, sistemul va fi interoperabil cu serviciile de e-guvernare disponibile în Moldova.

Sistemul financiar

Sistemul financiar din Republica Moldova este unul subdezvoltat cu un potențial de creditare a economiei extrem de redus. Volumul de credite oferite de către sectorul financiar economiei este la nivel de 35% din PIB, aproape de 3 ori mai puțin decât media europeană de 98%. Totodată, până în 2014, băncile erau practic unicele instrumente de finanțare a economiei și dețineau o cotă de 92%. Restul 8% era asigurat de sectorul non-bancar, cum ar fi companiile de leasing, microcreditare și asociațiile de economii și împrumuturi. Criza bancară din 2014 a dus la căderea dramatică a volumul de credite oferite de sectorul bancar economiei. Creditarea a scăzut cu 8 miliarde de lei, de la 42 miliarde în 2013 la doar 34 miliarde în 2017. Pe fundalul crizei bancare în Moldova sectorul non-bancar în doar 4 ani practic și-a dublat volumul de credite oferite

economiei, de la 3,4 miliarde lei în 2013 la 6,7 miliarde lei în 2017.

Această conjunctură favorabilă pentru sectorul non-bancar a dus la creșterea ponderii sectorului dat de la 8% în 2013 la 16% în 2017, respectiv cota băncilor s-a redus până la 84%. Însă alte instrumente financiare cu mar fi obligațiile emise de către companii în Moldova lipsesc. A fost o singură emisie în 2005, însă de atunci nimeni nu a dezvoltat acest instrument financiar. Drept consecință avem un fenomen îngrijorător. Volumul depunerilor bancare crește, iar volumul de credite scade. Avem un blocaj financiar, iar băncile comerciale au un exces de lichiditate de circa 50%.

Partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova

Partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova, în dialogul lor cu Chișinăul, permanent puntează problemele existente în climatul investițional din țara noastră.

La 23 noiembrie 2017, Republica Moldova și Uniunea Europeană au semnat la Bruxelles, pachetul de documente privind acordarea asistenței macrofinanciare de 100 milioane de euro Republicii Moldova. Modul în care guvernarea de la Chișinău va realiza cele 28 de condiții ale UE va depinde deblocarea asistenței macrofinanciare de 100 de milioane de euro acordate Republicii Moldova de către Uniunea Europeană. Documentul, în anexă, conține structura criteriilor de reforme care va precede decizia UE de debursare a primei, a doua și a celei de-a treia tranșe pe care autoritățile Republicii Moldova se angajează să o realizeze. În total, sunt 28 acțiuni pe care trebuie să le realizeze Republica Moldova în conformitate cu structura criteriilor de reformă.¹¹

Din cele 28 de acțiuni, 7 se referă la climatul de afaceri (împreună cu implementarea DCFTA):

¹¹ Memorandum de înțelegere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. / https://ru.scribd.com/document/366107544/Memorandum#fullscreen&from_embed

Acțiunea 9. În cadrul eforturilor de consolidare a climatului investițional, Guvernul va lua măsuri pentru a reduce sarcina administrativă de a începe și de a opera o afacere. În special, și în concordanță cu obiectivul de reducere a numărului de reglementări care impun autorizații și licențe, stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, Ministerul Economiei și Infrastructurii va revizui întregul nomenclatorul permiselor și licențelor necesare și va reduce numărul acestora.

Acțiunea 10. Parlamentul va adopta noua lege privind Serviciului Vamal. Legea va oferi instrumentele necesare pentru fortificarea resurselor umane și a capacității administrative a Serviciului Vamal, contribuind la implementarea Acordului de Asociere și anume a DCFTA, în același timp asigurând standarde înalte de integritate și bunele practici.

Acțiunea 17. Pentru a promova un sistem bazat pe merit și transparent pentru selecția și promovarea judecătorilor, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) va revizui criteriile, cuprinse în Decizia 211/8 din 5 martie 2013 pentru selectarea și promovarea judecătorilor, aducându-le în conformitate cu standardele internaționale și cele mai bune practici.

Acțiunea 18. Pentru a stabili un mecanism eficient pentru asigurarea responsabilității judecătorilor, Parlamentul va adopta amendamente la Legea răspunderii disciplinare a judecătorilor (Legea nr.178 din 25 iulie 2014).

Acțiunea 26. În conformitate cu angajamentele asumate prin Acordul de Asociere și DCFTA, Guvernul va propune amendamente la Legea privind concurența cu scopul de a actualiza lista

zonelor Consiliului Concurenței de intervenție în conformitate cu standardele internaționale, în special ce include domeniul mass-media.

Acțiunea 27. În conformitate cu angajamentele din cadrul DCFTA, Parlamentul va adopta un nou Cod vamal în conformitate cu Codul Vamal al Uniunii Europene (Regulamentul (UE) nr.952/2013).

Acțiunea 28. În vederea creșterii eficacității și independenței sistemului judiciar, Parlamentul va adopta legislația primară și secundară pentru consolidarea poziției Consiliului Superior al Magistraturii, în special prin limitarea calității de membru la un singur termen de 6 ani și obligarea Guvernului să consulte CSM la stabilirea bugetului sistemului judiciar. Parlamentul se va strădui să excludă Procurorul General și președintele Curții Supreme din componența sa din oficiu și să adopte o legislație care să asigure absența lor de a vota asupra chestiunilor care ar pune în pericol principiul independenței sistemului judiciar.

Totodată, partenerii de dezvoltare acordă Republicii Moldova suport pentru a-și îmbunătăți climatul investițional. În prezent, este în plină desfășurare proiectul Reforma climatului investițional din Republica Moldova, finanțat de guvernul Suediei în colaborare cu Ministerul Economiei și Infrastructurii, bugetul proiectului fiind de 3,2 milioane USD. Principalele obiective ale proiectului sunt îmbunătățirea mediului de reglementare a activității de întreprinzător, consolidarea accesului pe piață, în special al antreprenorilor agricoli, prin sporirea competitivității și facilitarea exportului, creșterea nivelului de protecție a investițiilor, precum și asigurarea egalității de gen.¹²

¹² Suedia susține reforme în domeniul climatului de afaceri! 24 februarie 2016. / <http://www.swedenabroad.com/ro-RO/Embassies/Chisinau/Nouti/Noutati/Suedia-susine-reforme-in-domeniul-climatului-de-afaceri-sys/>

2. Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare

La începutul lunii iulie 2017, Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova au adoptat cea de-a doua Foaie de parcurs privind agenda de reforme prioritare.¹³ Foaia de parcurs este un document cu acțiuni comune și angajamente ale Guvernului și Parlamentului, planificate pentru semestrul II al anului 2017, care sunt prioritare pentru guvernare în a realiza implementarea obiectivelor prevăzute

în Acordul de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană.

Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare conține 57 de acțiuni în 8 domenii cheie. Punctul cinci al documentului se referă la climatul investițional și mediul de afaceri.

Tabel nr.1. Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare (semestrul II, 2017).
Climatul investițional și mediu de afaceri

5.	Îmbunătățirea climatului investițional și a mediului de afaceri	Termen limită de realizare
5.1.	Parlamentul va adopta modificări și completări la Codul Muncii în vederea ajustării la cerințele moderne ale economiei de piață și îmbunătățirii mediului de afaceri și climatului investițional	Iulie
5.2.	Parlamentul va adopta Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în vederea aprobării noului nomenclator al actelor permissive și reducerii numărului licențelor și actelor permissive)	Octombrie
5.3.	Parlamentul va adopta proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (simplificarea procedurii de raportare a agenților economici – raport unic)	Iulie
5.4.	Parlamentul va adopta pachetul de legi de implementare a reformei instituționale în domeniul controlului de stat al activității de întreprinzător	Iulie
5.5.	Parlamentul va adopta Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală	Noiembrie
5.6.	Guvernul va modifica Hotărârea nr.875/2014 pentru aprobare Regulamentului privind monitoring-ul financiar al întreprinderilor de stat/municipale și al societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public	Decembrie
5.7.	Parlamentul va adopta Legea privind Energetică, în conformitate cu recomandările Secretariatului Comunității Energetice	Noiembrie
5.8.	Guvernul va elabora și va prezenta Parlamentului proiectul legii cu privire la eficiența energetică	Decembrie
5.9.	Guvernul va elabora și va prezenta Parlamentului proiectul legii privind modificarea Legii achizițiilor publice, Legii parteneriatelor public-private și a Legii companiilor prestatoare de servicii comunale (utilități)	Decembrie
5.10	Guvernul va asigura organizarea licitației pentru selectarea unui antreprenor general pentru construcția conductei de gaze pe traseul Ungheni-Chișinău	Decembrie

¹³ Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare (semestrul II, 2017). / <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=Ild9Vl%2bLvuU%3d&tabid=203&language=ro-RO>

Cele mai multe din acțiuni sunt în sarcina Ministerului Economiei și Infrastructurii – 7 în total (acțiunea 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.7, 5.8, 5.10). Ministerul Finanțelor are în responsabilitatea sa două acțiuni (5.6 și 5.9), iar Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale una (5.1).

Luată la rând aceste acțiuni ale Guvernului și Parlamentului avem următoarea realizare a lor:

Acțiunea 5.1. Responsabil de acțiune este Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Parlament a aprobat proiectul legii de modificare și completare a Codului Muncii la data de 21 iulie 2017.¹⁴ Scopul acestei legi este de a îmbunătăți climatul investițional prin liberalizarea relațiilor contractuale dintre angajator și angajat.

Prin noua lege au fost operate modificări importante la Codului Muncii. Art.9, alin.(2) a fost completat cu lit. (g¹) cu următorul cuprins: Salariatul este obligat „să informeze de îndată angajatorul sau conducătorul nemijlocit despre imposibilitatea de a se prezenta la serviciu, și să prezinte în termen de 5 zile lucrătoare după reluarea activității de muncă, documentele care justifică absența”.

Modificări esențiale au fost efectuate la art.56 al Codului muncii (contractul individual de muncă) și art.65 al Codului Muncii (ordinul de angajare), care se referă la perfectarea documentelor la angajare. Până la schimbare legislația stipula că angajatorul la angajare semnează cu salariatul contractul individual de muncă în două exemplare, i se atribuie un număr din registrul unității și se aplică ștampila unității, după modificare a fost exclus faptul aplicării ștampilei și înregistrarea în registrul unității. A fost menținută norma juridică privind aplicarea ștampilei pentru contractele individuale de muncă unde angajatorul este organul administrației publice. În conformitate cu redacția veche a art. 65 al Codului muncii, angajatorul era obligat să emită ordinul de angajare. Odată cu modificările recente după semnarea contractului individual de muncă angajatorul „poate emite un ordin (dispo-

ziție, decizie, hotărâre) de angajare care urmează a fi adus la cunoștință în termen de 3 zile lucrătoare”.

Din art.62 al Codului Muncii, Interzicerea aplicării perioadei de probă, a fost exclusă litera (a), după modificare perioada de probă va fi aplicată și tinerilor specialiști. Perioada concediului suplimentar neplătit pentru îngrijirea copilului a fost redus de la 6 ani până la 4 ani în conformitate cu art. 78 al Codului Muncii. Prin introducerea literei (y¹) la art. 86 al (1) al Codului Muncii, contractului individual de muncă poate fi desfăcut la inițiativa angajatorului pe temeiul atingerii vârstei de pensionare, dar cu posibilitatea de a fi reangajate pe o perioadă determinată. Litera (p) al art. 86 dă dreptul angajatului de a concedia salariatul chiar după o singură încălcare gravă a obligațiilor de muncă.

Acțiunea 5.2. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător a fost adoptat în Parlament la 21 septembrie 2017.¹⁵ Legea și-a propus scopul să eficientizeze întreg spectrul de acte permissive și licențe și a condițiilor de fond și a condițiilor de fond și de procedură pentru emiterea lor.

Prin lege se urmărește evaluarea și reducerea maximă a numărului de acte permissive și licențe dacă există dublări în cadrul normativ sau au scop similar. În rezultat, se dorește obținerea scăderii poverii existente pentru mediul de afaceri, dar și de a eficientiza cheltuielile și efortul în procesul de reglementare prin acte permissive, inclusiv licențe. Legea preconizează ca, în urma evaluării și optimizării a întregului spectru de acte permissive, să fie eliminate din sistemul legislativ circa 140 de acte permissive (inclusiv a 18 licențe) dintre care eliminarea a circa 90 de acte permissive. Acest lucru va avea un impact direct asupra mediului de afaceri și nu să fie doar eliminări formale. În urma eliminării se estimează că sectorul privat va obține anual economii în sumă de 43,6 mil lei, iar sectorul public de 18,4 mil lei).

¹⁴ Lege nr.188 din 21.09.2017 pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova nr.154/2003. / <http://lex.justice.md/md/371971/>

¹⁵ Lege nr.185 din 21.09.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. / <http://lex.justice.md/md/371983/>

Revizuirea cadrului legal a actelor permissive se realizează în contextul revizuirii proceselor interne de documentare pentru implementarea conceptului de Ghișeu unic electronic la nivel național.

Acțiunea 5.3. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative (simplificarea procedurii de raportare a agenților economici – raport unic) a fost votată în Parlament la 7 iulie 2017.¹⁶ Scopul schimbării legislative este de a simplifica procesul de raportare care se referă la plățile salariale și impozitele aferente, dar și unele aspecte privind relațiile de muncă, prin unificarea celor 5 rapoarte prezentate CNAM, CNAS și Serviciul Fiscal de Stat într-un singur raport care va fi administrat de Serviciul Fiscal de Stat.

Prin această lege Codul fiscal a fost modificat și completat cu prevederi care reglementează prezentarea în dările de seamă fiscale a informațiilor aferente calculului primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii. Începând cu 1 ianuarie 2018, darea de seamă fiscală, va fi orice declarație, informație, calcul, notă informativă, alt document, care sunt prezentate sau trebuie să fie prezentate Serviciului Fiscal de Stat, privind calcularea, achitarea, reținerea impozitelor, taxelor, primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii, majorărilor de întârziere (penalităților) și/sau amenzilor sau privind alte fapte ce țin de nașterea, modificarea sau stingerea obligației fiscale.

În conformitate cu modificările aprobate, începând cu perioada fiscală ianuarie 2018, darea de seamă privind impozitul pe venit, primele de asigurare obligatorie de asistență medicală reținute și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii calculate se vor prezenta în temeiul art. 92 alin. (2) al Cod fiscal de către plătitorii veniturilor Serviciului Fiscal de Stat până la data de 25 a lunii următoare lunii în care au fost efectuate plățile, cu excepția

dării de seamă indicate la alin.(3) din art.92, pentru care este prevăzut alt termen de prezentare.

Darea de seamă fiscală unificată care trebuie să fie prezentată Serviciului Fiscal de Stat de către întreprinzătorul individual, gospodăria țărănească (de fermier) al căror număr mediu anual de salariați, pe parcursul perioadei fiscale, nu depășește 3 unități și care nu sunt înregistrați ca plătitori de TVA, va conține informații privind calcularea, achitarea, reținerea atât a impozitelor, taxelor, primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, cât și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii, majorărilor de întârziere (penalităților) și/sau amenzilor.

În scopul implementării noilor prevederi Ministerul Finanțelor a aprobat Ordinul Nr.126 din 04.10.2017 cu privire la aprobarea formularului tipizat (Forma IPC18) Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate și a Instrucțiunii cu privire la modul de completare a formularului nominalizat.¹⁷

Acțiunea 5.4. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Reforma guvernamentală în domeniul reorganizării controlului de stat în domeniul antreprenorialului are drept scop micșorarea numărului organelor de control într-un domeniu de activitate, prin care se micșorează presiunea asupra mediului de afaceri, promovarea unei politici unice de control din partea autorităților statului și stabilirea unei politici unice pentru fiecare domeniu, ca mediul de afaceri să primească un mesaj exact din partea autorităților statului.

¹⁶ Lege nr.123 din 07.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. / <http://lex.justice.md/md/370937/>

¹⁷ Ordinul Nr.126 din 04.10.2017 cu privire la aprobarea formularului tipizat (Forma IPC18) Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate și a Instrucțiunii cu privire la modul de completare a formularului nominalizat. / <http://www.fisc.md/ShowUpdates.aspx?chapter=59cc506b-9248-46b7-b361-f2117b68b2db&file=10567>

La 23 septembrie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat legea nr.230¹⁸ prin care făcea schimbări la legea nr.131 din 8 iunie 2012¹⁹ privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Scopul legii a fost excluderea dublărilor controalelor pe baza acelorași criterii de risc și reducerea numărului organelor de control a activității de întreprinzător. În rezultatul reorganizării, optimizării și creării unor noi instituții cu drept de control, numărul entităților cu dreptul de control au fost reduse de la circa 70 entități la 13 instituții cu funcție de control.

În temeiul legii nr.230 din 23 septembrie 2016, la 1 noiembrie 2017 au fost aprobate Hotărârile Guvernului nr.886,²⁰ nr.887,²¹ nr.888²² și nr.889²³ care au promovat modificările necesare la optimizarea structurii și efectivului, următoarelor autorități cu funcții de control și supraveghere. Organele de stat cu funcție de control sunt: 1) Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor; 2) Agenția Națională pentru Sănătate Publică; 3) Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional; 4) Agenția Națională Transport Auto; 5) Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței; 6) Agenția pentru Supraveghere Tehnică; 7) Institutul pentru Protecția Mediului; 8) Autoritatea Aeronautică Civilă; 9) Agenția Navală; 10) Inspectoratul de Stat al Muncii; 11) Serviciul Vamal; 12) Serviciul Fiscal de Stat; 13) Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

¹⁸ Lege nr.230 din 23.09.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. / <http://lex.justice.md/md/367247/>

¹⁹ Lege nr.131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. / <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344613&lang=1>

²⁰ Hotărâre nr.886 din 01.11.2017 cu privire la crearea Agenției pentru Supraveghere Tehnică. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372296>

²¹ Hotărâre nr.887 din 01.11.2017 cu privire la crearea Inspectoratului pentru Protecția Mediului. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372298>

²² Hotărâre nr.888 din 01.11.2017 cu privire la reorganizarea unor persoane juridice. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372299>

²³ Hotărâre nr.889 din 01.11.2017 cu privire la optimizarea structurii și efectivului unor autorități cu funcții de control și supraveghere. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=372300>

La finele anului 2017 au fost elaborate regulamentele de activitate pentru cinci instituții, care au fost deja prezentate Guvernului pentru aprobare și urmează a fi elaborate sau modificate și celelalte regulamente a organelor cu funcții de control, să fie finalizate listele cadrelor pentru ca să asigure în măsură deplină transferul de personal în calitate de inspectori pe fiecare domeniu în parte. De asemenea, urmează ca fiecare instituție să definească modalitatea și criteriile de evaluare a riscurilor, să revizuiască metodologiile de planificare a controlului și să stabilească listele de verificări planificate a activității de antreprenor.

Acțiunea 5.5. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Legea privind întreprinderea de stat și întreprinderea municipală în redacția revizuită a fost votată de către Parlament la 23 noiembrie 2017.²⁴ Scopul legii este să actualizeze și să uniformizeze politicile publice de administrare a întreprinderilor de stat și a celor municipale la normele generale de guvernare corporativă, totodată delimitând atribuțiile fondatorului, a consiliului de administrație și ale administratorului.

Timp de doi ani toate întreprinderile de stat și municipale vor fi reorganizate sau lichidate. Inițial, a fost prevăzut un termen de cinci ani, de la intrarea în vigoare a legii, pentru asigurarea reorganizării întreprinderilor de stat și întreprinderilor municipale în societăți comerciale sau instituții publice. Ulterior, Ministerul Economiei a propus să fie redus până la patru. În final, Centrului de Implementare a Reformelor a propus ca termenul să fie de doi ani.

În conformitate cu legea, fondator al întreprinderilor de stat va fi doar Agenția Proprietății Publice și vor exista doar societăți pe acțiuni. Ministerele nu vor mai administra întreprinderile, ele ne mai având dreptul să delege reprezentanți în consiliile de administrare a companiilor, această împuternicire fiind preluată tot de Agenția Proprietății Pu-

²⁴ Lege nr.246 din 23.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=373351>

blice. Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală va lărgi atribuțiile consiliului de administrație, care va determina indicatorii de performanță ai întreprinderii și criteriile de evaluare, va aproba planul de afaceri și va monitoriza executarea acestuia, va supraveghea derularea situațiilor litigioase, va aproba Regulamentul privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor, precum și va selecta prin concurs administratorul.

În același timp, vor fi suplinite atribuțiile fondatorilor și ale administratorilor întreprinderilor de stat/municipale. Fondatorul urmează să autorizeze achiziționarea bunurilor ale căror valoare constituie peste 25% din valoarea activelor nete sau depășește suma de 400 mii de lei. De asemenea, legea fixează un plafon de minimum 5000 lei pentru capitalul social al întreprinderilor. Legea stabilește un regim juridic special, cu înregistrare distinctă în evidența contabilă, pentru bunurile publice și cele cu destinație socială, astfel încât acestea să nu poată fi înstrăinate.

Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală a provocat și unele critici care au catalogat-o drept „jumătate de măsură”. În mod special, criticile s-au referit la faptul că legea conține o serie de prevederi ambiguă și nu va oferi transparență la capitole precum remunerarea managementului, audit, achiziții, adică anume acele procese care implică resurse financiare semnificative și au impact crucial asupra performanței întreprinderii de stat și municipale.²⁵

Acțiunea 5.6. Responsabil de acțiune este Ministerul Finanțelor. La 19 iulie 2017, Ministerul Finanțelor a făcut public proiectul hotărârii Guvernului cu privire la modificarea și completarea hotărârii guvernului nr.875 din 21 octombrie 2014.²⁶ Acest proiect de hotărâre de Guvern urmărește imple-

mentarea parțială a recomandărilor Curții de Conturi și include ajustări de ordin tehnic și de clarificare a unor norme ale Regulamentului, precum și completează procesul de monitoring financiar cu o nouă sursă de informații și anume datele Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la numărul de angajați și salarizarea angajaților entităților analizate.

Recomandările Curții de Conturi sunt implementate parțial în proiectul hotărârii de Guvern. Argumentarea implementării parțiale a recomandărilor Curții de Conturi a fost explicată prin demararea de către Guvern a reformei administrației publice, în conformitate cu Strategia privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020, aprobată prin hotărârea Guvernului nr.911 din 25 iulie 2016. În conformitate cu conceptul administrației publice centrale, în scopul administrării și deetativării întregii proprietăți publice a statului, Agenția Proprietății Publice a fost transferată în subordinea directă Guvernului. După reforma Guvernului, restructurarea, reorganizarea sau lichidarea entităților cu capital de stat este una din competențele exclusive ale Agenției Proprietății Publice.

Reieșind din faptul că a fost inițiat procesului de modificare a modului de gestiune a entităților cu capital de stat, de la un model descentralizat la unul centralizat s-a decis că, la moment, este inoportună implementarea recomandărilor Curții de Conturi în partea ce vizează stabilirea obligației autorităților administrației publice de a stabili, evalua și a raporta Ministerului Finanțelor indicatorii de performanță aferenți activității entităților cu capital de stat din administrarea acestora, precum și a altor recomandări conexe. Recomandările respective urmează a fi implementate ulterior definitivării modului de administrare a entităților cu capital de stat.

Acțiunea 5.7. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Legea cu privire la energetică a fost votată de către Parlament la 21 septembrie 2017.²⁷ Ea a fost elaborată cu suportul

²⁵ Legea întreprinderii de stat și municipală – loc de manevră pentru funcționari, 12 aprilie 2017. / <https://europasscenter.wordpress.com/2017/04/12/legea-intreprinderii-de-stat-si-municipala-loc-de-manevra-pentru-functionari/>

²⁶ Hotărâre cu privire la modificarea și completarea hotărârii guvernului nr. 875 din 21 octombrie 2014. Proiect. / <http://mf.gov.md/ro/content/proiectul-hg-cu-privire-la-modificarea-%C8%99i-completarea-hg-nr-875-din-21102014>

²⁷ Lege nr.174 din 21.09.2017 cu privire la energetică. / <http://lex.justice.md/md/371969/>

Secretariatului Comunității Energetice. Scopul legii este de a reglementa raporturile juridice dintre întreprinderile energetice și consumatori, utilizatorii de sistem, precum și cele cu organele centrale de specialitate, autoritatea de reglementare, alte autorități publice, autoritățile administrației publice locale.

Noua Lege stabilește cadrul juridic pentru organizarea, reglementarea și asigurarea funcționării eficiente și sigure a sectoarelor energeticii. Prin noua lege se dorește de a stabili normele care au drept scop crearea condițiilor pentru limitarea activității de monopol, liberalizarea piețelor energeticii, promovarea concurenței pe piețele energeticii.

În lege sunt prevăzute norme juridice care reglementează activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE), inclusiv normele ce vizează administrarea, organizarea și transparența activității ANRE, examinarea reclamațiilor expediate de consumatori și examinarea neînțelegerilor dintre titularii de licențe. ANRE, care va avea dreptul să aplice sancțiuni financiare față de operatorii din piață, precum și consolidarea transparenței activității acestei entități. Pentru a respecta dreptul la apărare al întreprinderilor energetice, precum și pentru a se evita eventualele abuzuri din partea ANRE, a fost stabilită procedura de aplicare a sancțiunilor respective.

Legea divizează consumatorii de energie în două categorii: casnici și consumatori noncasnici. Această prevedere stabilește că doar consumatorii noncasnici vor suporta cheltuielile ce țin de procurarea, instalarea, sigilarea, verificarea metrologică, înlocuirea, repararea și întreținerea echipamentelor de măsurare, iar consumatorii casnici de aceste cheltuieli sunt scutiți. În cazul consumatorilor casnici aceste cheltuieli vor fi suportate de distribuitorul energiei.

Legea reglementează procedura de efectuare a controalelor asupra entităților economice din domeniul energetic, drepturile și obligațiilor organului de control și ale entității economice supuse controlului.

Noua legea cu privire la energetică este în concordanță cu legile speciale sectoriale – Legea cu privire la energia electrică și Legea cu privire la gazele naturale, adoptate anterior, și prevederile ce țin de sporirea rolului și independenței ANRE, conform cerințelor Pachetului Energetic III al UE. Cu toate acestea, Secretariatul Comunității Energetice s-a arătat îngrijorat de independența funcțională a ANRE și de performanțele instituției. Aceste îngrijorări au fost cauzate de faptul că Parlamentul, la momentul adoptării Legii cu privire la energetică, a intervenit în activitatea regulatorului fixând anumite prevederi în ceea ce privește metodologia de stabilire a tarifului.²⁸

Acțiunea 5.8. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Legea cu privire la eficiența energetică este necesară în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană, armonizării legislației în domeniul eficienței energetice cu acquis-ul Uniunii Europene din sectorul respectiv, precum și a angajamentelor asumate de către Republica Moldova în cadrul Tratatului Comunității Energetice. Totodată, legea va urma a transpune noua Directivă UE 27/2012 cu privire la eficiența energetică.²⁹

Ministerul Economiei a făcut public proiectul de lege cu privire la eficiența energetică pentru consultări publice pe 19 mai 2017.³⁰ Proiectul de lege a fost elaborat în cadrul proiectului de asistență tehnică „Consolidarea capacităților Ministerului Economiei în domeniul eficienței energetice și energiei regenerabile”, finanțat de Agenția Suedeză pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare (SIDA).

²⁸ Dirk Buschle: „Dacă ANRE nu va fi independent, cel mai mare risc pe care îl vedem este pierderea credibilității țării”, 24 noiembrie 2017. / <https://www.europalibera.org/a/un-interviu-cu-dirk-buschle/28874885.html>

²⁹ Directiva 2012/27/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind eficiența energetică, de modificare a Directivelor 2009/125/CE și 2010/30/UE și de abrogare a Directivelor 2004/8/CE și 2006/32/CE Text cu relevanță pentru SEE. / <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0027>

³⁰ Lege cu privire la eficiența energetică. Proiect. / <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=4185>

Guvernul a aprobat și a prezentat spre examinare Parlamentului proiectul de lege cu privire la eficiența energetică.

Principalele prevederi ale proiectului constau în includerea în lege a obiectivului național de eficiență energetică (Legea actuală nr.142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică³¹ nu stabilește obiectivul de eficiență energetică). De asemenea, proiectul de lege include și o planificare la nivel local a implementării obiectivului național de eficiență energetică. Totodată, prin proiect Guvernul își asumă implementarea unor noi piloni ai politicii comunitare pe domeniu și anume – introducerea „schemelor de obligații de eficiență energetică” și evidențierea „rolului exemplar al clădirilor publice”.

Proiectul cuprinde Planul național de acțiuni în domeniul eficienței energetice, care reflectă politica și măsurile de stat în domeniul eficienței energetice, inclusiv schema de obligații în domeniul eficienței energetice. Acest plan național urmează a fi realizat până la 31 martie 2019. Ulterior, la fiecare 3 ani, planul va fi actualizat de către Ministerul Economiei, cu asistența Institutului Național pentru Energie Sustenabilă (INES), care urmează a fi creată prin fuziunea Agenției pentru Eficiență Energetică (AEE) și a Fondului pentru Eficiență Energetică.

Din start, proiectul de lege cu privire la eficiența energetică nu a fost acceptat de Centrul de Implementare a Reformelor de pe lângă Guvernul Republicii Moldova. Motivul invocat de CIR este că crearea Institutului Național pentru Energie Sustenabilă contravine procesului de eficientizare administrației publice demarat de către Guvern. Totodată, CIR a specificat că asupra procedurii de reorganizare a Agenției pentru Eficiență Energetică și a Fondului pentru Eficiență Energetică se va expune în cadrul implementării reformei administrației publice centrale.³² Până în prezent, în Parlament nu fost înregistrat proiectul de lege cu privire la eficiența energetică elaborat de Ministerul Economiei.

Acțiunea 5.9. Responsabil de acțiune este Ministerul Finanțelor. La 21 martie 2016, Ministerul Finanțelor a remis spre examinare și avizare autorităților publice centrale și organizațiilor interesate proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative.³³ Prin acest proiect de lege urmează a fi operate schimbări la legea din 3 iulie 2015³⁴ privind achizițiile publice. Proiectul de lege a fost elaborat în scopul implementării prevederilor titlului V capitolului 8 „Achiziții Publice” al Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova.

În proiectul de lege, definiția contractelor de lucrări a fost revizuită astfel încât să fie în concordanță cu Directiva 2004/18/CE din 31 martie 2004³⁵ privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii. Proiectul de lege transpune doar parțial prevederile Directivei 2014/24/UE din 26 februarie 2014,³⁶ prin adoptarea căreia a fost abrogată Directiva 2004/18/CE. La 23 septembrie 2016, Parlamentul a adoptat legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative³⁷ prin care au fost operate o serie de modificări la legea privind achizițiile publice. Însă legea urmează a fi revăzută și redactată pentru a corespunde în totalitate prevederilor Directivei 2014/24/UE.

Procesul de modificare a legii parteneriatelor public-private³⁸ este la faza de inițiere, iar despre

³³ Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Proiect. / <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=3024>

³⁴ Lege nr.131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice. / <http://lex.justice.md/md/360122/>

³⁵ Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii. / <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0018&from=ro>

³⁶ Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE. Text cu relevanță pentru SEE. / <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0024&from=RO>

³⁷ Lege nr.229 din 23.09.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=367333>

³⁸ Lege nr.179 din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat. / <http://lex.justice.md/md/328990/>

³¹ Lege nr.142 din 02.07.2010 cu privire la eficiența energetică. / <http://lex.justice.md/md/335818/>

³² Tabelul de divergențe la proiectul de lege cu privire la eficiența energetică (în redacție nouă). / https://www.cna.md/report_view.php?l=ro&id=4755

etapa de modificare Legii companiilor prestatoare de servicii comunale (utilități)³⁹ nu există informații.

Acțiunea 5.10. Responsabil de acțiune este Ministerul Economiei și Infrastructurii. Prelungirea conductei pe segmentul Ungheni-Chișinău este necesară pentru a face posibilă asigurarea securității aprovizionării cu energie a Republicii Moldova. Tronsonul Ungheni-Chișinău ar permite exploatarea la maximum a posibilităților gazoductului Iași-Ungheni, care, în prezent, mai degrabă, are o conotație simbolică decât o utilitate practică. Pentru construirea gazoductului Ungheni-Chișinău, Uniunea Europeană, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Banca Europeană de Investiții (BEI) oferă un pachet de finanțare de 92 de milioane de euro. Din această sumă, câte 41 de milioane de euro sunt împrumuturi de la BEI și BERD, iar 10 milioane de euro sunt oferite drept grant de Uniunea Europeană.

La 9 iunie 2017, Parlamentul Republicii Moldova a votat legea privind declararea utilității publice pentru lucrările de interes național de construcție a conductei de transport a gazelor naturale pe direcția Ungheni-Chișinău.⁴⁰ La următoarea etapă a fost prezentat raportul proiectului tehnic al gazoductului Ungheni-Chișinău, după care urma să aibă loc tenderul pentru executarea lucrărilor pentru construcția gazoductului. Reieșind din cele anunțate de Ministrul Economiei și Infrastructurii, tenderul va fi internațional, bazându-se pe standarde europene de construcție de magistrale și conducte de gaze naturale. La începutul anului 2018 urmează să înceapă lucrările de construcție a gazoductului Ungheni-Chișinău, iar la începutul anului 2019 acest gazoduct să fie dat în exploatare.

La 1 septembrie 2017, Ministerul Economiei și Infrastructurii a eliberat Întreprinderii de Stat „Vestmoldtransgaz”, certificatul de urbanism pentru proiectarea lucrărilor de construcție a conductei de transport gaze naturale pe direcția Ungheni-Chișinău. Întreprinderea a fost creată în anul 2014 pentru a gestiona rețeaua de transport gaze Iași-Ungheni și de a presta servicii de transport a gazelor naturale pe teritoriul Republicii Moldova. Documentul certifică elaborarea documentației de proiect pentru lucrările de utilitate publică de interes național a construcției conductei de transport de gaze naturale pe direcția Ungheni-Chișinău, planificate pe teritoriul raioanelor Ungheni, Nisporeni, Călărași, Strășeni și municipiului Chișinău.

La 27 octombrie 2017, Agenția Proprietății Publice, aflată în subordinea directă a Guvernului, a scos la privatizare ÎS „Vestmoldtransgaz”.⁴¹ Prețul inițial al ÎS „Vestmoldtransgaz” este de 180 milioane de lei (circa 9 milioane de euro) cu angajamentul de a investi în următorii doi ani 93 de milioane de euro. Autoritățile de la Chișinău și-au argumentat decizia prin faptul că dacă vine investitorul străin, care preia și face investiția din cont propriu a conductei Ungheni-Chișinău, atunci Guvernul va începe negocierile pentru a schimba destinația creditului cu BERD și BEI pentru construcția gazoductului.

Unui expert s-au exprimat critic față de decizia Guvernului Republicii Moldova de a scoate la privatizare ÎS „Vestmoldtransgaz”, în mod special, după ce au fost agreate împrumuturi și granturi cu BERD, BEI și Uniunea Europeană pentru construirea gazoductului Ungheni-Chișinău.⁴² Potențialul cumpărător al ÎS „Vestmoldtransgaz” ar putea fi compania românească SNTGN „Transgaz” SA, operatorul sistemului de transport al gazelor naturale în România, controlat de

³⁹ Lege nr. 1402 din 24.10.2002 serviciilor publice de gospodărie comunală. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312769>

⁴⁰ Lege nr.105 din 09.06.2017 privind declararea utilității publice pentru lucrările de interes național de construcție a conductei de transport gaze naturale pe direcția Ungheni-Chișinău. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=370786>

⁴¹ Comunicat informativ. Agenția Proprietății Publice anunță desfășurarea concursurilor de privatizare a bunurilor proprietate publică de stat. / http://www.app.gov.md/sites/default/files/comunicat_informativ_ro.pdf

⁴² Dedesubturile tranzacției de privatizare a companiei care gestionează gazoductul Iași-Ungheni, 10 noiembrie 2017. / <https://www.europalibera.org/a/tranzactia-privind-privatizarea-vestmoldtransgaz/28846951.html>

stat prin intermediul Ministerului Economiei al României care deține 58,5% din acțiuni. În ultimii ani au fost purtate discuții moldo-române la nivel guvernamental referitoare la intențiile unor mari companii românești de a participa la proiecte investiționale sau la privatizarea unor companii moldovenești. La 28 decembrie 2017, compania română SNTGN „Transgaz” SA a depus, prin intermediul filialei sale din Republica Moldova „Eurotransgaz” SRL, creată la 12 decembrie 2017, cererea de participare la privatizarea ÎS „Vestmoldtransgaz”.⁴³

Totalizarea realizării Foi de parcurs privind agenda de reforme prioritare, inclusiv a punctului 5 care se referă la îmbunătățirea climatului investițional și a mediului de afaceri, este percepută în mod diferit de oficialități și mediul de experți. Până în prezent, guvernarea a venit cu o evaluare generală a Foi de parcurs privind agenda de reforme prioritare.⁴⁴ Mediul de experți a monitorizat punctual realizării Foi de parcurs privind agenda de reforme prioritare.⁴⁵ Pentru punctul 5, experții au raportat că din cele 10 acțiuni, au fost realizate 4, 2 – realizate cu rezerve, 3 acțiuni – inițiate și nefinalizate și o acțiune – nerealizată.

⁴³ Comunicat privind depunerea ofertei pentru privatizarea Vestmoldtransgaz, 28 decembrie 2017. / <http://www.transgaz.ro/sites/default/files/Comunicat%20privind%20depunerea%20ofertei%20pentru%20privatizarea%20Vestmoldtransgaz.pdf>

⁴⁴ Guvernul și parlamentul și-au setat prioritățile pentru anul 2018. 06.02.2018. / <http://www.gov.md/ro/content/guvernul-si-parlamentul-si-au-setat-prioritatile-pentru-anul-2018>

⁴⁵ Foaie de parcurs privind agenda de reforme prioritare. Climat investițional și mediu de afaceri. / https://www.expert-grup.org/ro/index.php?option=com_content&view=article&id=12:roadmap-on-the-priority-reform-agenda

3. Acordul de Asociere. Acțiunile Guvernului pentru a îmbunătăți climatul de afaceri

În conformitate cu angajamentele Acordul de Asociere UE-Republica Moldova, în mod special cu Titlul IV și Titlul V ale documentului, Guvernul Republicii Moldova a întreprins mai multe acțiuni pentru a îmbunătăți climatul de afaceri din țara noastră. Activitatea Guvernului moldovenesc poate fi grupată în câteva blocuri de acțiuni.

Ajustarea cadrului legal și normativ de desfășurare a afacerilor

În vederea transpunerii Directivei 2011/35/UE⁴⁶ (text codificat)/abrogă Directiva 78/855/CEE) în cea ce ține legislația în domeniul societăților pe acțiuni, Comisia Națională a Pieții Financiare a elaborat un proiect de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002, Legea nr.1134-XIII din 2 aprilie 1997 privind societățile pe acțiuni). Urmare a consultărilor publice și avizării de către toate instituțiile interesate, CNPF a elaborat tabelul de divergențe aferent proiectului legii. Actualmente proiectul este la etapa finală de încorporare a obiectivelor și propunerilor în vederea definitivării acestuia, cu transmiterea ulterioară Centrului Național Anticorupție pentru expertiza anticorupție.

Totodată, Guvernul a pregătit modificarea legislației în domeniul societăților pe acțiuni în vederea ajustării ei la cerințele și normele UE. În acest scop

a fost elaborat Proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002, Legea nr. 135-XVI din 14 iunie 2007 privind societățile cu răspundere limitată).

Reducerea poverii administrative asupra mediului de afaceri

În scopul îmbunătățirii mediului de afaceri, reducerii poverii administrative și debirocratizarea relațiilor dintre business și autoritățile statului au fost inițiate mai multe modificări la cadrul legislativ și normativ existent.

Cum s-a menționat mai sus, a fost elaborată și adoptată legea pentru modificarea și completarea actelor legislative în vederea aprobării rezultatelor optimizărilor licențelor, actelor permissive și a noului nomenclator al actelor permissive (Acțiunea 5.2 din Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare).

Un alt proiect de lege inclus în Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare (Acțiunea 5.4) este cel referitor la modificarea și completarea actelor legislative în vederea realizării reformei cadrului instituțional în domeniul controlului de stat. A fost elaborat o nouă Hotărâre de Guvern privind Regulamentului Sistemului național de informare și comunicare pentru supravegherea pieței, care este compatibil cu Registrul de Stat al Controalelor în vederea transpunerii Regulamentului (CE) nr. 765/2008; 2. Decizia 768/2008/(CE)

În vederea protejării angajaților, dar și reducerii controalelor excesive a fost elaborat proiectul de

⁴⁶ Directiva 2011/35/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind fuziunile societăților comerciale pe acțiuni. Text cu relevanță pentru SEE. / <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32011L0035>

lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător și a Legii nr.140-XV din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii (Acțiunea 5.4 din Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare) în vederea ajustării la prevederile Convențiilor Organizației Internaționale a Muncii privind inspecția muncii și privind inspecția muncii în agricultură, precum și în vederea păstrării în format integrat a Inspectoratului de Stat al Muncii (atribuții de control în domeniul securității și sănătății în muncă și în domeniul raporturilor de muncă).

Politici inovative pentru un mediu de afaceri modern

Una din prioritățile în modernizarea economiei Republicii Moldova a fost realizarea măsurilor din Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.4 din 14 ianuarie 2014 și realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020.

De asemenea, s-a pus accentul pe consolidarea dialogului public-privat prin intermediul Consiliului consultativ al întreprinderilor mari și mijlocii. Rezultatul acestor măsuri s-a materializat prin elaborarea și implementarea unor programe de adaptare a întreprinderilor mari și mijlocii la „economia verde”.

În scopul dezvoltării unui mediu de afaceri cu valoare adăugată înaltă a fost elaborat și implementat un program de susținere a afacerilor cu potențial de creștere înalt și internaționalizarea întreprinderilor mici și mijlocii. O altă prioritate este dezvoltarea rețelelor incubatoarelor de afaceri. Integrarea în spațiul economic comunitar s-a realizat și prin participarea reprezentanților Republicii Moldova (sectorul public, privat, asociativ, academic) în cadrul platformelor pentru întreprinderile mici și mijlocii la nivel european, regional și bilateral.

În scopul protecției consumatorilor și ridicării calității mărfurilor și serviciilor prestate de agenții economici, precum și pentru o mai bună informare a consumatorilor, Guvernul a elaborat proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.105-XV din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor.

În vederea simplificării soluționării litigiilor între agenții economici a fost elaborat proiectul legii pentru modificarea și completarea legii cu privire la mediere nr.137 din 3 iulie 2015. Acest proiect vine să consolideze posibilitățile de soluționare a conflictelor pe căi extrajudiciare.

În vederea facilitării și dezvoltării comerțului electronic, Guvernul a decis transpunerea Directive 2000/31/CE,⁴⁷ prin proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.284-XV din 12 iulie 2004 privind comerțul electronic.

Integrarea în spațiul european a economiei de pe malul stâng al Nistrului

O prioritate a autorităților de la Chișinău este integrarea economică în spațiul european a economiei de pe malul stâng al Nistrului. Pentru a demonstra cetățenilor din stânga Nistrului avantajele comerțului liber cu Uniunea Europeană este necesar ca antreprenorii din regiune să activeze și să producă în conformitate cu legislația Republicii Moldova, care la rândul său este ajustată la cerințele și legislația UE.

Pentru aceasta în 2017 au fost organizate mai multe grupuri de lucru cu experții de la Chișinău, care au reconfirmat disponibilitatea de a oferi asistența și expertiza necesară agenților economici din stânga Nistrului care efectuează operațiuni de export pe piețele din spațiul comunitar. Totodată, vice-

⁴⁷ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ('Directive on electronic commerce'). / <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32000L0031>

prim-ministrul pentru reintegrare din cadrul Guvernului Republicii Moldova a avut o întrevedere cu șeful de unitate din cadrul Directoratului general pentru Comerț al Comisiei Europene, însoțit de șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, în cadrul căreia au fost discutate aspecte ale implementării Acordului Zonei de Liber Schimb și Comerț Aprofundat pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană.

Scopul acestor acțiuni a fost reafirmarea faptului că agenții economici din stânga Nistrului, în prezent, beneficiază de o serie de facilități acordate de autoritățile moldovenești, precum și de un regim comercial preferențial în raport cu piețele de desfacere ale Uniunii Europene. De asemenea, autoritățile de la Chișinău au elaborat și prezentat Delegației UE la Chișinău o foaie de parcurs cu genericul „Facilitarea comerțului cu UE. Măsuri de implementare pentru agenții economici din regiunea transnistreană”, care reflectă angajamente comune Chișinău-Tiraspol, măsuri concrete ce urmează a fi realizate, indicatori de progres și instituții responsabile.

Toate aceste acțiuni au drept scop facilitarea comerțului din stânga Nistrului și încurajarea agenților economici de acolo să se conformeze legislației Republicii Moldova.

Politici de susținere a unor categorii speciale de antreprenori

În scopul creării unui mediu de afaceri competitiv și susținerii diverselor categorii de antreprenori, Guvernul a elaborat și implementat un șir de acțiuni îndreptate spre îmbunătățirea cadrului de reglementare, reducerii poverii administrative și susținerii unor grupe țintă de antreprenori.

În anul 2017 a fost implementat serviciul electronic de eliberare a autorizațiilor pentru export, reexport, import și tranzit de mărfuri strategice, în colaborare cu experți internaționali, fapt care va conduce la înlăturarea barierei administrative și

reducerea costurilor în realizarea operațiunilor de import-export.

În vederea susținerii tinerilor în inițierea unei afaceri a fost elaborat și implementat un nou instrument de finanțare destinat tinerilor cu idei inovative de a-și lansa afaceri în special în zonele rurale „Start-up Moldova”. Acest instrument financiar a fost complementar la programul național de susținere a tinerilor antreprenori. Iar pentru promovarea femeilor în afaceri se implementează programul național „Femei în afaceri”. De asemenea, a fost elaborat un nou proiect de lege privind afacerile de familie.

În scopul dezvoltării antreprenoriatului social a fost elaborat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (8 acte legislative), care vine să consolideze antreprenorialul social.

Dezvoltarea Parcurilor Industriale și a Zonelor Economice Libere

Un factor important în dezvoltarea economică a țării și atragerii investițiilor străine în ultimii 5 ani în Republica Moldova au fost politicile de dezvoltare a Parcurilor Industriale și a Zonelor Economice Libere. Astfel, în aceste centre industriale au fost create în ultimii 5 ani peste 12 mii de locuri de muncă, toate în baza Investițiilor Străine Directe. Pentru anul 2018 se anticipează crearea a altor 10 mii locuri de muncă.

Pentru aceasta autoritățile Republicii Moldova au modificat un șir de acte legislative și normative care vin să îmbunătățească mediul de afaceri în aceste centre industriale. Aici vom menționa modificarea și completarea cadrului legal existent de susținere a sectoarelor productive și dezvoltarea instrumentelor infrastructurii antreprenoriale prin promovarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, inclusiv Legea nr.182 din 15 iulie 2010 cu privire la parcurile industriale, Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 etc.

Promovarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (cu referire la Legea nr.440-XV din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere, Legea cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău”, nr.625-XIII din 3 noiembrie 1995, Legii privind Zona Antreprenoriatului Liber-Parcul de Producție „Taraclia”, nr. 1529-XIII din 19 februarie 1998, Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997).

Consolidarea cadrului normativ în domeniul parteneriatului public-privat

În scopul dezvoltării parteneriatelor publice-privat, care sunt un domeniu nou de activitate pentru Republica Moldova, Guvernul a elaborat Ghidul pentru proiectele de parteneriat public-privat. De asemenea, a fost elaborată metodologia de monitorizare și evaluare a contractelor de parteneriat public-privat încheiate. În scopul dezvoltării legislației secundare a fost inițiată elaborarea proiectelor de acte regulatorii privind monitorizarea contractelor de parteneriat public-privat și ținerea Registrului intern de evidență a proiectelor de parteneriat public-privat.

În scopul dezvoltării posibilităților de cooperare în domeniul parteneriatului public-privat a fost elaborat proiectul legii privind concesiunile de lucrări și servicii, care a fost aprobat de Guvern prin Hotărârea nr.308 din 17 mai 2017 și înaintat la 18 mai 2017 Parlamentului Republicii Moldova (nr. de înregistrare 152) spre examinare și adoptare (Acțiunea 5.2 din Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare).

Legislația secundară a fost dezvoltată prin elaborarea unui proiect de Hotărâre a Guvernului privind completarea anexelor nr.1 și nr.2 la Hotărârea guvernului nr.476 din 4 iulie 2012 „Pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile standard și condițiile generale de selectare a partenerului privat”.

Ajustarea la Standardele Europene

În vederea creșterii competitivității și ajustării economiei Republicii Moldova la Standardele Europene, autoritățile continuă procesul de adaptare a standardelor moldovenești la cele europene. Pe parcursul anului 2017 au fost adoptate 1784 standarde europene. Până în prezent sunt adoptate 16 254 de standarde moldovenești care preiau standarde europene, numărul total publicat de CEN și CENELEC fiind de 25 086 de standarde. Astfel, ponderea standardelor europene adoptate în calitate de naționale a atins cifra de 64,8%, valoarea prestabilită pentru anul 2017 fiind de 70%.

Un alt set de acțiuni sunt anularea standardelor naționale conflictuale sau care contravin cu standardele europene adoptate ca standarde naționale. Pe parcursul anului 2017 au fost identificate și anulate 375 de standarde moldovenești conflictuale cu standardele europene. Totodată, în 2017 au fost identificate și anulate 1590 de standarde depășite tehnologic și contradictorii cu legislația.

Are loc intensificarea cooperării cu organismele europene de standardizare în scopul creării premiselor pentru obținerea statutului de membru cu drepturi depline al CEN și CENELEC. Institutul de Standardizare din Moldova (ISM) este în proces de implementare a Sistemului de Management al Calității, certificarea căruia s-a planificat pentru trimestrul IV al anului 2017. Totodată, ISM, începând cu data de 1 septembrie 2017, va beneficia de proiectul Twinning Light. Oferirea suportului UE Institutului de Standardizare din Republica Moldova în vederea îndeplinirii cerințelor de membru cu drepturi depline la CEN-CENELEC, care prevede două componente: a) realizarea unui audit extern în vederea identificării gradului de implementare a Sistemului de Management al Calității în cadrul ISM; b) oferirea suportului ISM în vederea obținerii statutului de membru cu drepturi depline al organismelor europene de standardizare.

Organismului Național de Standardizare este implicat activ în dezvoltarea parteneriatelor și alinierea la procesele de standardizare europeană în

calitate de membru companion al CEN și CENELEC, precum și de membru observator la Institutul European de Standardizare în Telecomunicații. În anul 2017, ISM a conectat comitetul tehnic național CT 1 Biblioteconomie. Informare. Documentare, la lucrările comitetului tehnic internațional ISO/TC 46 Information and documentation. Totodată, au fost inițiate discuții în cadrul comitetului tehnic CT 3 Tutun și produse din tutun, cu privire la aderarea în calitate de observator la lucrările comitetului tehnic internațional ISO/TC 126 Tobacco and tobacco products.

Liberalizarea și dezvoltarea serviciilor transfrontaliere cu servicii financiare

În perioada ianuarie-aprilie 2017, Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) a participat la două ședințe de lucru în domeniul „Servicii și libera circulație a capitalului” organizate de Ministerul Economiei cu participarea experților internaționali pe segmentele „Dreptul de stabilire/Prestarea Transfrontalieră de Servicii”. În cadrul ședințelor au fost puse în discuție angajamentele Republicii Moldova aferente liberalizării serviciilor financiare și obținerii dreptului de stabilire în temeiul prevederilor din Acordul de Asociere și limitările identificate pe ambele direcții. A fost elaborat Raportul privind angajamentele Republicii Moldova aferent liberalizării pieței serviciilor și obținerea dreptului de stabilire în temeiul prevederilor din Acordul de Asociere și limitările identificate pe ambele direcții.

Securitatea Energetică

Una din cele mai mari vulnerabilități ale Moldovei este securitatea energetică redusă, care este determinată de trei factori majori: a) dependența excesivă de importul de resurse energetice, peste 95%, b) dependența de un singur furnizor, c) lipsa interconexiunilor și accesul la piața Europeană a energiei electrice și a gazului.

Printre prioritățile naționale se numără: a) Implementarea Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2016-2018, b) Implementarea Planului național de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile pentru anii 2013-2020, c) Implementarea Legii privind etichetarea produselor cu impact energetic, d) Implementarea Legii privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (chiar dacă implementarea Legii privind resursele Regenerabile Ministerul Mediului în 2017 nu a realizat nici o măsură în această direcție). De asemenea, în Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare trei acțiuni (5.7, 5.8 și 5.10) se referă la domeniul energetic.

Pentru a diminua din aceste riscuri majore, Guvernul a elaborat proiectul tehnic de diversificare a surselor energetice: construcția interconexiunii electroenergetice Isaccea–Vulcănești–Chișinău. Varianta intermediară a studiului de fezabilitate a fost prezentată repetat la începutul lunii aprilie 2017. La moment, are loc finalizarea studiului de fezabilitate și anume a componentei ce ține de impactul asupra mediului, urmare a identificării riscurilor ce țin de contaminarea terenului preconizat inițial pentru stația Back-to-Back. Se vor realiza teste pe locația inițială (incinta existentei stației Vulcănești) cât și se analizează o variantă alternativă în cazul în care se va considera nefezabil utilizarea locației inițiale. Varianta finală a studiului de fezabilitate va fi prezentată de către ISPE la sfârșitul lunii septembrie anul curent către BERD, Ministerului Economiei, IS Moldelectrica, care va include modificările propuse la ședința de la începutul lunii aprilie 2017, componenta ce ține de impactul asupra mediului și social.

Pentru diversificarea resurselor de furnizare a gazelor naturale este în plină desfășurare construcția interconexiunii Etapa a II-a Interconectorului gaze naturale Iași-Ungheni–Chișinău (gazoductul Ungheni–Chișinău). Prin contractul nr. 499 din 22.11.2016 semnat de Ministerul Economiei, ÎS „Vestmoldtransgaz” și SNTGN „Transgaz” (România) au fost contractate serviciile de executare a lucrărilor de proiectare la proiectul „Conducta de interconectare a sistemului de transport gaze naturale din România cu sistemul de transport gaze

naturale din Republica Moldova, faza II pe direcția Iași-Ungheni-Chișinău”. Ulterior, SNTGN „Transgaz” (România) a subcontractat ICPT „Energoproiect”, în vederea prestării serviciilor de proiectare care include executarea studiului geotehnic al terenurilor identificate pentru traseul axei conductei liniare și a obiectelor supraterane din cadrul proiectului.

Cum s-a menționat mai sus, în prezent, a fost elaborată documentația de proiect pentru Complexul de operare, administrare și mentenanță precum și pentru stațiile de măsurare și reducere a presiunii gazelor naturale, obiective supraterane aferente conductei magistrale de transport gaze naturale. Totodată, în cadrul mai multor ședințe organizate cu reprezentanții instituțiilor abilitate (Ministerul Economiei, ÎS „Vestmoltransgaz”, UCIPE, SA „Moldovagaz”, SRL „Chișinăugaz”, SRL „Moldovatrangaz”) se examinează soluția optimă de racordare a gazoductului Ungheni-Chișinău, în conformitate cu schița de proiect elaborată de către SNTGN „Transgaz” România, la sistemele de distribuție și transport gaze naturale ale SA „Moldovagaz” și SRL „Moldovatrangaz”.

O altă acțiune prioritară este desemnarea furnizorului central de energie electrică. Astfel, proiectul hotărârii Guvernului cu privire la desemnarea furnizorului central de energie electrică a fost elaborat, avizat de către instituțiile cointeresate și expediat spre examinare și aprobare Guvernului (scr. nr.06/1-1531 din 20.03.2017). La definitivarea proiectului, luându-se în considerare avizele instituțiilor consultate, iar la divergențele constate fiind aduse argumentările neacceptării propunerilor, dosarul proiectului a fost transmis Guvernului spre aprobare (demers nr. 06/1-1531 din 20.03.2017), care în luna aprilie 2017, a fost restituit pentru examinare suplimentară, conform prevederilor art.42 al Legii nr.317/2003. Astfel, pentru a selecta entitatea ce urmează a fi desemnata ca Furnizor central de energie electrică, Ministerul Economiei a elaborat proiectul hotărârii Guvernului privind organizarea și desfășurarea concursului de selectare a entității pentru desemnare în calitate de Furnizor central de energie electrică, conform solicitărilor menționate ale Consiliului Concurenței și Centrul

National Anticorupție (CNA). În prezent, proiectul se află la avizare repetată în cadrul ministerului.

Totodată sunt întreprinse acțiuni în vederea asigurării menținerii unui dialog permanent cu UE în domeniul energetic, inclusiv în cadrul Grupului de lucru pentru dezvoltarea proiectelor de interconectare a „COM-RO-RM”.

În scopul asigurării livrărilor fără întârziere a produselor petroliere a fost elaborat un nou proiect de lege. Astfel, cu suportul Proiectului de asistență tehnică pentru implementarea programului de susținere a politicilor sectoriale „Asistență pentru reforma sectorului energetic” (AT-PSPS Energie), proiectul legii cu privire la crearea și menținerea nivelului minim al stocurilor petroliere, prin care se transpune Directiva 2009/119/CE.⁴⁸ Proiectul a fost plasat pe platforma www.particip.gov.md și avizat de către instituțiile cointeresate. Urmează a fi definitivat proiectul de lege potrivit avizelor în procesul de consultare și avizare. Pentru definitivarea și promovarea proiectului este necesară asistență tehnică.

A fost modificată Foaia de parcurs pentru sectorul electroenergetic și cel al gazelor naturale privind implementarea Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030.

În scopul dezvoltării resurselor energetice alternative au fost elaborate mai multe acte secundare: A) Hotărârea de Guvern privind aprobarea Regulamentului privind criteriile de durabilitate pentru biocarburanți și procedura de verificare a respectării criteriilor de durabilitate la producerea biocarburanților, b) Proiectul hotărârii de Guvern privind aprobarea Regulamentului privind certificarea instalatorilor de cazane, furnale sau sobe pe bază de biomasă, de sisteme fotovoltaice solare și termice solare, de sisteme geotermale de mică adâncime și pompe de căldură, cu capacitatea ce nu depășește 50 kilowați

⁴⁸ Directiva 2009/119/CE a Consiliului din 14 septembrie 2009 privind obligația statelor membre de a menține un nivel minim de rezerve de țiței și/sau de produse petroliere. / <https://publications.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/b4c7129d-b59e-4679-89ac-1781ef8ac502/language-ro>

În domeniul eficienței energetice au fost întreprinse mai multe acțiuni. A fost elaborat cadrul normativ secundar la Legea nr. 128 din 11 iulie 2014 privind performanța energetică a clădirilor. De asemenea a fost elaborat Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamen-

tului privind inspecția periodică a sistemelor de climatizare. În vederea dezvoltării auditului energetic a fost elaborat proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului de autorizare a evaluatorilor de clădiri și inspectorilor sistemelor de încălzire.

4. Alte inițiative ale Guvernului pentru îmbunătățirea climatului de afaceri

În anul 2017 două inițiative legislative ale Guvernului, ambele elaborate de către Ministerul Justiției, au provocat controverse, dezbateri și interpretări în societatea moldovenească. Prima inițiativă este proiectul de lege privind reducerea presiunii organelor de forță asupra medului de afaceri, numit și proiectul „decriminalizării infracțiunilor economice”. A doua inițiativă este amendamentul la legea cetățeniei prin intermediul căroră sunt stabilite regulile de acordare a cetățeniei prin investiție.

Ambele inițiative legislative au fost argumentate de către Guvern prin faptul că vor contribui la îmbunătățirea climatului de afaceri în Republica Moldova. Totodată, se cere de menționat că ele nu erau prevăzute în foaia de parcurs a Acordului de Asocieri și nu au fost convenite cu partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova.

Proiectul de lege privind reducerea presiunii organelor de forță asupra medului de afaceri („decriminalizării infracțiunilor economice”)

La 10 octombrie 2017, Partidul Democrat din Moldova a anunțat că a decis să acorde sprijin politic pentru reforma organelor de drept, ce are scopul de a elibera mediul de afaceri de presiuni și crearea unui mediu de afaceri prietenos, care stimulează și protejează libera inițiativă.⁴⁹ Totodată, a fost făcu-

tă publică informația că o propunere legislativă în acest sens a fost elaborată de Ministerul Justiției și susținută de PDM.

La 31 octombrie 2017, Ministerul Justiției a remis spre coordonare proiectul de legii privind modificarea și completarea unor acte legislative (reducerea presiunii organelor de forță asupra medului de afaceri).⁵⁰ Scopul declarat al proiectului de lege este sporirea climatului investițional, atragerea investițiilor străine și reducerea presiunii asupra mediului de afaceri din partea instituțiilor de forță. Pentru aceasta au fost propuse ajustări la Codul penal, Codul de procedură penală, Codul contravențional și la o serie de acte legislative în domeniu.

Principalele argumente pro ale autorilor proiectului de lege sunt:

1. Proiectul prevede că verificările de stat la agenții economici nu vor mai fi realizate de poliție și de CNA, dar de către organele și agențiile abilitate cu funcții de control. În consecință, se presupune că vor dispărea măsurile de persecutare a oamenilor de afaceri.
2. Viața agenților economici va fi mai ușoară și mai puțin stresantă atunci dacă ei vor interacționa mai puțin cu organele de drept. La modul practic, agenții economici nu vor mai fi vizitați de poliție pentru a fi constatate anumite încălcări.

⁴⁹ PDM acordă sprijin politic pentru realizarea reformei organelor de drept din Republica Moldova. 10 octombrie 2017. / <http://pdm.md/ro/comunicat-de-presa/pdm-acorda-spririn-politic-pentru-realizarea-reformei-organelor-de->

drept-din-republica-moldova/

⁵⁰ Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative. Proiect. / http://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2017/decembrie/PL201217.pdf

3. Încălcările vor fi posibil de constatat exclusiv de organul regulator – Fisc, Centrul de Sănătate Publică etc. Aceste organe vor fi obligate să ofere agenților economici o perioadă pentru remedierea încălcării, propunându-le benevol să repare prejudiciul cauzat.

Inițiativa mai prevede excluderea pedepsei cu închisoarea pentru anumite tipuri de încălcări și introducerea amenzilor în locul pedepselor private de libertate. Proiectul stipulează că măsurile de arest preventiv vor fi aplicate doar pentru infracțiunile care au prevăzute o pedeapsă de la 5 ani privațiune de libertate, în loc de 3 ani, cât este în prezent. Scopul declarat al acestei modificări este de a duce la dispariția situațiilor de aplicare a arestului față de agenții economici. De asemenea, proiectul de lege presupune că va fi interzisă ridicarea actelor și sechestrarea bunurilor de la antreprenori, astfel încât să nu fie periclitată activitatea acestora.

Mai multe articole din Codul penal și altele câteva din cel contravențional urmează să fie modificate. Prin modificările propuse se instituie un nou temei de liberare de pedeapsa penală – eliberarea de pedeapsă în cazul săvârșirii infracțiunii pentru prima oară. Se are în vedere eliberarea persoanei care a săvârșit o infracțiune de la executarea reală, parțială sau totală, a pedepsei penale pronunțate prin hotărâre a instanței de judecată, urmând ca persoanelor eliberate de pedeapsa să li se aplice probațiunea. Condițiile care trebuie să le întrunească persoanele pentru a fi liberate de răspundere sunt detaliate la noul articol 91¹.

Noul temei presupune că persoana va fi liberată de pedeapsa penală doar dacă a săvârșit pentru prima oară una din infracțiunile economice prevăzute expres și anume:

- **Articolul 223.** Încălcarea cerințelor securității ecologice;
- **Articolul 224.** Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice;
- **Articolul 225.** Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului;

- **Articolul 226.** Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice;
- **Articolul 227.** Poluarea solului;
- **Articolul 228.** Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului;
- **Articolul 229.** Poluarea apei;
- **Articolul 230.** Poluarea aerului;
- **Articolul 231.** Tăierea ilegală a vegetației forestiere;
- **Articolul 232.** Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere;
- **Articolul 235.** Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat;
- **Articolul 241.** Practicarea ilegală a activității de întreprinzător;
- **Articolul 241¹.** Practicarea ilegală a activității financiare;
- **Articolul 242.** Pseudoactivitatea de întreprinzător;
- **Articolul 244.** Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor;
- **Articolul 244¹.** Evaziunea fiscală a persoanelor fizice;
- **Articolul 250.** Transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz;
- **Articolul 255.** Înșelarea clienților.

Persoana va fi liberată de pedeapsa penală doar dacă:

- a înlăturat încălcările și a reparat prejudiciul în termenul stabilit de organul de control prevăzut în Legea nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător;
- a achitat la bugetul de stat o sumă egală cu valoarea prejudiciului material cauzat, dar nu mai mică decât dublul limitei maxime a amenzii prevăzute de sancțiunea articolului corespunzător

din partea specială valoarea maximă a amenzii prevăzute de sancțiunea articolului corespunzător din partea specială.

O altă modificare vizează redefinirea atribuțiilor Serviciului de Informații și Securitate (SIS), o instituție, care în opinia autorităților, gestionează astăzi dosare ce nu țin de competența instituției. Atribuțiile SIS urmând a fi îngustate la concentrarea pe tot ce înseamnă securitate națională – acțiuni care constituie amenințare la adresa independenței, suveranității, integrității teritoriale, securității interne a statului.

Categoric împotriva acestui proiect de lege s-au manifestat mai multe organizații ale societății civile, ele denumindu-l proiectul „decriminalizării infracțiunilor economice”. Într-un apel public,⁵¹ aceste organizații au semnalat faptul că printre amendamentele propuse în proiect sunt numeroase inițiative care nu pot avea ceva în comun cu scopurile declarate ale proiectului ba dimpotrivă, acestea nu sunt justificate și subminează lupta cu corupția și investigarea fraudelor economice comise anterior. În finalul apelului, organizațiile societății civile cer retragerea proiectului și crearea unui grup de lucru reprezentativ, cu implicarea tuturor părților interesate, inclusiv a societății civile, partenerilor de dezvoltare și a mediului de afaceri pentru a elabora soluții legislative pentru problemele reale cu care se confruntă mediul de afaceri. Totodată, organizațiile semnatare au ținut să scoată în evidență că despre elaborarea acestui proiect de lege nu au cunoscut până la 31 octombrie 2017.

Principale argumente ale contra proiectului de lege aduse de contestatari sunt:

- persoana care va comite o infracțiune nu va fi sancționată, decât cu achitarea la bugetul de stat a unei sume egale cu valoarea prejudiciului material cauzat;
- depenalizarea unor crime economice, va avea un efect negativ asupra luptei cu corupția.
- va descuraja oamenii de afaceri de bună credință;
- va distra atenția de la cauzele de mare corupție;
- poate avea o serie de implicații negative asupra mediului financiar-bancar, asupra reformelor demarate în sector sau chiar asupra intenției potențialilor investitori strategici de a veni în țara noastră.

Îngrijorări față de proiectul de lege au manifestat și partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova. Atât UE, cât SUA, dar și reprezentanții Băncii Mondiale în Moldova pe motiv că încalcă standardele europene și că preocupările majore apărute privind acest proiect de lege trebuie luate serios în considerație. După o discuție cu Ambasadorul UE în Republica Moldova, șeful executivului a propus ca discuția proiectului de lege în ședința Guvernului să fie amânat pentru o perioadă timp pentru a avea mai multe dezbateri publice asupra lui.⁵² Ulterior, procesul de consultări și definitivare a proiectului de lege a fost discutat cu reprezentanții partenerilor de dezvoltare și ai comunității de business în cadrul unei ședințe comune, prezidată de prim-ministrul Guvernului Republicii Moldova.

În urma discuțiilor purtate, urmează ca proiectul de lege să fie separat în două părți: economic și juridic.⁵³ În conformitate ce cele enunțate, partea economică a proiectului (de care se va ocupa Ministerul Economiei și Infrastructurii.) va conține prevederile stringente solicitate de comunitatea de afaceri, cu beneficii optime pentru stat și societate. Partea juridică (rămâne în competența Ministerului de Justiție) va include modificări mai conceptuale, vizând cadrul instituțional și atribuțiile organelor de drept.

⁵¹ Apel. Proiectul privind „decriminalizarea infracțiunilor economice” scapă de răspundere penală „băieții șmecheri”, subminează lupta anticorupție și nu poate fi promovat. / <http://crjm.org/wp-content/uploads/2017/12/2017-12-13-Apel-MJ-nepromov-decrimin-infr-economice.pdf>

⁵² Pavel Filip propune amânarea proiectului privind decriminalizarea unor infracțiuni economice, după o discuție cu Ambasadorul UE. 13 decembrie 2017.

⁵³ Guvernul continuă să reducă presiunea asupra mediului de afaceri. 05.02.2018. / <http://gov.md/ro/content/guvernul-continua-sa-reduca-presiunea-asupra-mediului-de-afaceri>

Modificările și completările la legea cetățeniei. Regulamentul cu privire la regulile de acordare a cetățeniei prin investiție

La finele anului 2016, Parlamentul Republicii Moldova a votat o lege,⁵⁴ care a intrat în vigoare în iunie 2017, prin care au fost operate modificări și completări la legea cetățeniei. Prin inițiativa legislativă se oferă posibilitatea străinilor cu bani să obțină cetățenia Republicii Moldova dacă își exprimă dorința să contribuie nerambursabil sau să împrumute statului nostru cu bani. Argumentul aprobării acestui amendament la legea cetățeniei este sporirea atractivității investiționale a țării prin intermediul unui instrument utilizat de mai multe state – acordarea cetățeniei prin investiție.

Autorii schimbării legislative stabilesc ca două domenii de dezvoltare strategică în care ar urma să investească străinii solicitanți de cetățenie:

1. dezvoltarea sectorului imobiliar;
2. dezvoltarea sectorului financiar public și a investițiilor publice prin procurarea și menținerea în proprietate a hârtiilor de valoare de stat.

În conformitate cu amendamentul, cetățeni ai Republicii Moldova pot deveni cetățeniei străini sau apatrizi care respectă cumulativ următoarele condiții:

- are o bună reputație economică și financiară;
- nu prezintă pericol sau risc pentru ordinea publică și securitatea statului;
- varsă contribuția la Fondul de investiții publice pentru dezvoltare durabilă sau a efectuat și menține, pentru o perioadă de 60 de luni, investiții în cel puțin unul din domeniile de dezvoltare strategică ale Republicii Moldova, aprobate de guvern.

În conformitate cu regulamentul cu privire la regulile de acordare a cetățeniei prin investiție,⁵⁵ adoptat de Guvern în octombrie 2017, cetățeanul străin sau apatridul care aplică pentru dobândirea cetățeniei Republicii Moldova prin investiție trebuie să întrunească următoarele condiții:

- efectuarea unei contribuții nerambursabile de cel puțin 100.000 euro la „Fondul de Dezvoltare Durabilă Moldova” sau derularea unei investiții timp de 5 ani de în valoare de cel puțin 250.000 euro în unul din domeniile de dezvoltare strategică a Republicii Moldova;
- lipsa datoriilor la bugetul public;
- nu prezintă un pericol sau risc pentru ordinea publică;
- deține o bună reputație economică și financiară.

Solicitările de acordare a cetățeniei sunt analizate de o Comisie de examinare a dosarului pentru obținerea cetățeniei prin participarea la programul de investiții în Republica Moldova. Comisia este o structură colegială al cărei secretariat este asigurat de Ministerul Economiei și Infrastructurii și are următoarea componență:

- Ministrul Economiei și Infrastructurii – președintele comisiei;
- reprezentant al Ministerului Justiției – membru al comisiei;
- reprezentant al Ministerului Finanțelor – membru al comisiei;
- reprezentant al Ministerului Afacerilor Interne – membru al comisiei;
- reprezentant al Aparatului Președintelui Republicii Moldova – membru al comisiei.

Societatea civilă și mediul de experți au criticat procedura acordării cetățeniei prin investiție. În notele de poziție,⁵⁶ criticii au catalogat că prin acest

⁵⁴ Lege nr.283 din 16.12.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=368101>

⁵⁵ Hotărâre nr.786 din 04.10.2017 cu privire la dobândirea cetățeniei prin investiție. / <http://lex.justice.md/md/371843/>

⁵⁶ Notă de poziție: Noile modificări la Legea cetățeniei – un risc

amendament Republica Moldova a fost transformată într-un mecanism de legalizare a mijloacelor financiare de origine frauduloasă. Totodată, în opinia societății civile și a mediului de experți, legea privind modificarea legii cetățeniei și regulamentul

propus nu corespund interesului public și afectează securitatea țării. În plus, în cel mult 5 ani, contribuabilii – cetățenii moldoveni cu acte în regulă vor fi puși în situația să-i întoarcă investitorului străin, deja cu cetățenie moldovenească, întreaga sumă și dobânda.

de legalizare a mijloacelor financiare de origine frauduloasă. 9 august 2017. / <http://www.transparency.md/2017/08/09/nota-de-pozitie-noile-modificari-la-legea-cetateniei-un-risc-de-legalizare-a-mijloacelor-financiare-de-origine-frauduloasa/>

Cetățenie pentru investiții sau investiții pentru cetățenie? Notă de poziție pe marginea amendamentelor legislative de modificare a legislației ce reglementează regimul de acordare a cetățeniei. / https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Cetatenie_pentru_investitii_sau_investitii_pentru_cetatenie.pdf

Concluzii și recomandări

- În clasamentele internaționale, climatul de afaceri din Republica Moldova este reflectat ca unul problematic. Sunt atestate progrese în ceea ce ține simplitatea de inițierea unei afaceri, soluționarea litigiilor pe căi extrajudiciare, posibilitatea de achitare a impozitelor online. Însă Moldova continuă să înregistreze cele mai slabe performanțe în atragerea Investițiilor Străine Directe.
- Implementarea Acordului de Asociere reprezintă, în prezent, cea mai importantă modalitate de dezvoltare și modernizare a țării noastre, inclusiv și a climatului de afaceri. Or, la capitolul implementării Acordului de Asociere, inclusiv a reformelor prioritare, Republica Moldova are suficiente restanțe.
- Corupția rămâne cea mai mare provocare pentru Republica Moldova, în percepția directorilor de companii situația degradează în continuare, iar nivelul corupției este perceput ca unul din cele mai proaste de pe glob.
- Sistemul financiar al țării este extrem de subdezvoltat de trei ori mai mic decât media Europeană. Pe fundalul crizei bancare sectorul non-bancar înregistrează un progres vizibil ajungând să dețină 16% din totalul creditelor acordate economiei. Însă lipsesc cu desăvârșire instrumentele financiare caracteristice țărilor dezvoltate, iar Moldova doar întreprinde primele acțiuni de deschidere a pieței, prin liberalizarea cadrului legal vizând serviciile financiare transfrontaliere.
- Reformarea justiției prin creșterea independenței și responsabilității este prioritatea numărul unu pentru guvernare, fără de care este imposibilă îmbunătățirea percepției agenților economici privind siguranța desfășurării afacerilor în Republica Moldova
- Doar unul din zece oameni de afaceri consideră că în cadrul unor litigii judiciare, au fost tratați corect și asupra lor sa înfăptuit actul justiției.
- Ținând cont de situația extrem de proastă în domeniul justiției, este important de a dezvolta, încuraja și propaga metodele extrajudiciare de soluționare a litigiilor. Printre ele vom menționa medierea și arbitrajul.
- În scopul îmbunătățirii relațiilor dintre angajator și angajați și ajustarea lui la realitățile economiei de piață, Guvernul a modificat esențial Codul Muncii oferind mai multă flexibilitate în relațiile dintre părți.
- Pentru a reduce presiunea administrativă asupra businessului Guvernul a revizuit și redus numărul de acte permissive, activități licențiate și competențe ale organelor de control.
- Guvernul a redus esențial numărul organelor cu dreptul de control de la 70 cât erau în trecut la 13 în 2017. Însă pentru a evita abuzurile din partea organelor de control este necesar de fortificat, cu implicarea asociațiilor oamenilor de afaceri, mecanismul de control asupra activității tuturor organelor cu dreptul de control asupra businessului. Activitatea organelor de control trebuie să fie transparentă și sub monitorizarea mediului de afaceri.
- În scopul evitării declarațiilor multiple este necesar ca toate impozitele, taxele și obligațiile fiscale să fie înaintate unui singur organ statal, cum ar fi Inspectoratul Fiscal. Inspectoratul Fiscal trebuie să fie unicul organ, care oferă servicii de percepere fiscală tuturor instituțiilor publice cum ar fi administrația publică locală, Casa Național de Asigurări Sociale și Asigurări în Medicină.

- În scopul eficientizării activității organelor fiscale, este oportun, ca la colectarea datoriilor fiscale mici să fie atrase companiile private de Incaso. Aceasta va reduce costurile de administrare fiscală și va permite angajaților fiscali să se concentreze pe cazurile majore.
- Guvernul a îmbunătățit legislația în cea ce ține administrarea întreprinderilor de stat și municipale. Însă pentru a scăpa de moștenirea „sovietică” este necesar de eliminat orice forme juridice speciale pentru entitățile cu capital de stat și de ajustat statul lor la formele juridice obișnuite.
- Pentru asigurarea dezvoltării armonioase a pieței energetice și creșterea securității energetice a țării cu respectarea intereselor, atât a producătorilor, cât și a consumatorilor. Este necesar de eliminat dependența politică a ANRE și de crescut capacitățile sale instituționale în vederea unei mai bune reglementări.
- Pentru dezvoltarea pieței resurselor energetice alternative este nevoie de creat un mecanism transparent privind oferirea drepturilor de producere a energiei electrice.
- Creșterea securității energetice și transparenței în formarea prețurilor poate fi asigurată prin interconectarea rețelelor de gaz și energie electrică la rețelele din România. Acest lucru ar permite accesul la resurse alternative dar și accesul operatorilor pe piața regională a gazelor și energiei electrice.
- Paralel cu interconexiunea la rețelele din România este necesar de liberalizat piața gazelor și a energiei electrice prin ajustarea la Pachetul Energetic III.
- În scopul dezvoltării unui mediu de afaceri unic pe ambele maluri ale Nistrului și facilitării exporturilor spre UE de pe malul stâng este necesar de a oferi sprijin companiilor de pe malul stâng, pentru adaptarea lor la legislația Republicii Moldova, care la rândul său este adaptată la legislația UE.
- Experiența ultimilor 5-7 ani arată că cele mai multe Investiții Străine Directe și cele mai multe locuri de muncă au fost create în Parcurile Industriale și Zonele Economice Libere. Pentru a stimula în continuare acest proces Guvernul trebuie să deschidă pe întreg teritoriul țării Zone Industriale care să fie formate fie din Parcuri Industriale fie Zone Economice Libere. Aceste Zone Industriale trebuie să dețină toată infrastructura necesară dezvoltării afacerilor, capacități de conectare la energia electrică, gaze, căi de acces și alte utilități.
- Republica Moldova trebuie să liberalizeze piața financiară pentru a facilita comerțul transfrontalier cu servicii financiare.
- Este necesar de regândit sistemul de control prin trecerea de la verificarea agenților economici la prevenirea lor. Astfel, organele de control vor avea funcția de bază prevenirea încălcărilor, când la prima vizită vor fi identificate încălcările agenții economici vor fi instruiți cum să le înlăture, vor primi un termen de executare de trei luni și doar apoi vor fi aplicate măsuri de control clasic, privind executarea prescripțiilor. Pentru aceasta este necesar de elaborat și implementat Legea Prevenției, care ar reglementa activitatea de conlucrare între organele de control și mediul de afaceri.
- Este necesar pe platforma parlamentară de creat un Consiliul de Supraveghere a implementării legislației în domeniul reglementării mediului de afaceri. Acest consiliu trebuie să fie format din Parlamentari, Miniștri și Reprezentanții Asociațiilor de Business. Scopul consiliului este de a se asigura că reformele implementate își ating scopul scontat. De asemenea, acest consiliu va avea sarcina de a urmări actele secundare, care sunt aprobate pentru executarea legii. Scopul acestei acțiuni este de a contracara orice posibilitate de anulare a efectelor pozitive a legilor pentru mediul de afaceri, prin actele secundare.

